

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Denisa Czudková

Česko-polské vztahy na Jablunkovsku od roku 1918 do současnosti

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité zdroje v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Denisa Czudková

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Pavlu Krákorovi, Ph.D. za odborné vedení při tvorbě této práce. Dále děkuji všem, kteří projevili zájem o mnou zkoumané téma, čímž mi poskytli neocenitelnou motivaci. Také děkuji své rodině za neutuchající podporu.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 První konflikt (1918-1921)	7
1.1 Situace po 1. světové válce	7
1.2 Reakce západu	9
1.3 Sedmidenní válka	11
1.4 Následky Sedmidenní války	13
1.5 Nezdar plebiscitu a konečné řešení	15
1.6 Meziválečné období	17
2 Druhý konflikt (1938)	20
2.1 Polská okupace	20
2.2 Německá okupace	21
3 Třetí konflikt (1945-1958)	22
3.1 Spory v letech 1945-1947	22
3.2 Novodobá historie	23
PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 Metodologie	25
4.1 Úvod do výzkumu	25
4.2 Cíl výzkumu	26
4.3 Metody výzkumu	26
4.4 Výzkumný vzorek	27
4.5 Hypotézy	28
5 Analýza výsledků výzkumu	30
6 Diskuse	40
Závěr	42
Seznam zkratk	43

Seznam použité literatury	44
Tištěné zdroje.....	44
Archivní prameny	46
Přílohy	47
Příloha 1.: Dotazník	47
Anotace	52

Úvod

Jablunkovsko je svérázný kraj už jen proto, že je rozdělen národnostně, leč spojen jazykově. I přes společnou mluvu „po našimu“, která je odnoží lašského nářečí, spolu však dva hlavní národy Čechů a Poláků po dlouhá léta minulého století našly jen málokdy společnou řeč. Území však bylo v zájmu sporů mezi různými zeměmi a vládami snad odnepaměti. Dnes však Jablunkovsko a s ním část Těšínsko patří už přes sedmdesát let k České republice. Oficiální stav regionu je tak již tři čtvrtiny staletí nezměněný, jeho obyvatelstvo a mezilidské vztahy ale za tuto dobu určitě mnoha změnami prošlo.

Snad pro každého člověka je důležité a lákavé poznat blíže místo, ve kterém žije. O to více je jeho zvědavost poháněna, když si začne uvědomovat, jak se jeho rodný kraj liší od zbytku světa. Obyvatel Jablunkova už od dětství často slyší názory na Čechy, Poláky; slyší různé příhody a legendy, pomlvy, ale i chvály. Je proto těžké mezi všemi těmito emotivně zabarvenými informacemi nalézt pravdu. Můžeme polemizovat o tom, zda vůbec nějaká pravda existuje. Přesto prozkoumání této sféry za úsilí stojí. Hlavní náplní této práce je popsat jakým místem k životu dvou národů je Jablunkovsko dnes a jakým bylo kdysi. Jablunkovskem se myslí oblast zhruba od Bystřice až po Hrádek a Hřčavu.

Pro pochopení současného stavu je třeba znát historii. Proto se v teoretické části této práce budu zabývat minulostí národnostních sporů na Jablunkovsku i celém Těšínsku. Zejména se bude jednat o tři hlavní ohniska konfliktů z let 1918-1948, ale také o novodobější historii. Tato část bude rozdělena do tří kapitol. Budu čerpat z archivních pramenů, historických monografií a ojedinele i ze vzpomínek pamětníků.

V praktické části se zaměřím na zkoumání současného stavu mezilidských vztahů na Jablunkovsku. K tomuto účelu vytvořím kvantitativní dotazník s kvalitativními prvky, který pomocí internetu rozšířím mezi obyvatele Jablunkovska. Cílem výzkumu bude zjistit stav nynějších vztahů mezi obyvateli s Českou a Polskou národností. Část výzkumu se také bude zabývat problematikou dvojího školství v regionu. Poznatky z výzkumu se pak budu snažit porovnat s minulostí a s výzkumy, které v regionu proběhly v 90. letech.

TEORETICKÁ ČÁST

1 První konflikt (1918-1921)

V roce 1918 se změnilo mnohé a také Jablunkov a celé Těšínsko pocítilo změnu ve velkém. Předchozí česko-polská spolupráce, která byla za monarchie poháněna společnou nevraživostí vůči privilegovaným Němcům, byla náhle pryč. Ještě v průběhu války zástupci Polska i Českých zemí několikrát debatovali o budoucnosti Těšínska. Obě země se však potýkaly i s jinými problémy a Těšínsko se spíše odsouvalo jako problém podružný. To později vedlo k mnohým nedorozuměním, kterým by se dalo včasným vyjednáváním předejít.

1.1 Situace po 1. světové válce

Postavení českých politiků k náležitosti Těšínska bylo více pragmatické – Těšínsko mělo náležet pod Čechy, protože tak to bylo dáno historicky. Poláci kladli důraz na etnografickou stánku regionu, žádali tedy o připojení oblastí s většinovým podílem obyvatelstva s polskou národností nebo s převažujícím polským jazykem a nářečím pro svůj budoucí stát.¹

Národnostní spory přímo v Jablunkově nebyly ani nemohly být nijak zvlášť vyhraněné, jelikož byla v té době česká přítomnost takřka mizivá. Podíl Čechů byl v roce 1910 pouze 1,5 %, tedy 57 osob z 3816. Poláků (obyvatel polského původu, kteří hovořili nářečím) zde žilo 3221 a Němců 538. V roce 1921 se situace trochu vyvážila. Na Jablunkovsku žilo 75,1 % občanů polské národnosti a 21,6 % občanů československé národnosti. Tato čísla už jsou ovšem dílem vzniku československé národnosti jako takové a také odchodem některých Poláků. Ve srovnání s jinými regiony byla však polská národnost stále o mnoho více dominantní. Ve Fryštátě se z obyvatelstva k národnosti polské hlásilo 39,9 %, k československé 53,1 %. V Českém Těšíně byl podíl české a polské národnosti 38,1 % ku 46,1 %.² Jelikož byl však Jablunkov v roce 1910 stále pod Rakousko-Uherskou monarchií, obecní zastupitelstvo bylo německé. „Německost“ také ve městě převažovala a očividně vyjadřovala vůči polské většině

¹ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 23-25.

² MACHAČOVÁ, Jana a Jiří MATĚJČEK. *Sociální pozice národnostních menšin v českých zemích 1918-1938*. Opava: Slezský ústav SZM, 1999, s. 113.

velkou nevoli. Na jedné schůzi obecního zastupitelstva bylo dokonce zapsáno, že chtějí s těmi „bestiemi polskými udělat už jednou provždy konec.“³

Mezinárodní debaty o budoucích krocích ohledně Těšínsku byly zpočátku mírného rázu. Žel, v dubnu 1918 v Římě na kongresu utlačovaných národů Rakouska-Uherska se rozproudily první emoce. Masaryk s Benešem trvali na českém stanovisku, byli ovšem ochotni přistoupit na polské požadavky, jen pokud by Česku zůstalo průmyslové centrum a rozsáhlý uhelný revír. Podle polské literatury mělo však dojít k úplnému odevzdání Těšínského Slezska pod polskou nadvládu. V samotném regionu byly poslední válečné dny spíše mírové. Polské obyvatelstvo bylo ale horlivější a své zájmy projevovalo v různých organizovaných setkáních ještě před vyhlášením konce války.⁴

Na začátku listopadu 1918 tedy vládla na Těšínsku nejistota. Jako do všech ostatních částí Česka se i na Těšínsko dostala výzva, aby obce a města k samosprávě začala zakládat národní výbory. Zbytky monarchie se měly likvidovat, čeští důstojníci i policejní náčelníci se měli ujímat vedení ve všech okresech. 29. října tedy vznikl i okresní výbor v Těšíně a oficiální Zemský národní výbor pro Slezsko (dále jen ZNV). Stejnou činnost začali vyvíjet i občané Polska. Tzv. (tak zvaně) *Rady Narodowe* (dále jen RN) se zakládaly dokonce již od 19. října, po Wilsonově vyhlášení práva na sebeurčení národů. RN tak vznikaly i v oblastech, kde žili občané hovořící a smýšlející polsky, bylo tomu tak i na Těšínsku.⁵

31. 10. 1918 byly v Jablunkově vyvěšeny plakáty propagující vznik polské republiky a připojení českého Slezska k ní. Plakáty byly vydané RN, jejíž členy byli advokát Michejda, kněz Londzin a vůdce polských dělníků Reger. V ten samý den se na obecní úřad dostavil polský učitel Knuz a požadoval po starostovi podstoupení úřadu. Starostou byl Němec Jan Zwilling. Výzvu odmítl. V první den listopadu se šířila poplašná zpráva, že Těšínsko začínají okupovat polská vojska. Pravý zmatek nadešel 2. 11., kdy Poláci z Těšína do Jablunkova dovezli zbraně a rozdali je mezi lid. „*Jelikož zdejší obecní soud, pošta a veškeré jiné úřady vzdaly se jejich činnosti, nastal mezi obyvatelstvem úplný rozvrat a nepořádek, takže nebyl nikdo si jist svým životem a majetkem.*“⁶

³ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Městský národní výbor Jablunkov, inv. č. 128., Kronika Jablunkov – 1. díl 1945-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 179.

⁴ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 25.

⁵ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 14-15.

⁶ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 15-16.

Dne 5. listopadu se ZNV a RN domluvili na následujících provizorních opatřeních: území bude rozděleno důležitou tratí Košicko-Bohumínské dráhy na východní, které bude spravovat RN, a na západní, které připadne ZNV; ČSR (Československé republice) připadne 26 dolů z uhelného revíru, Polsku 10; těžbu na obou stranách bude kontrolovat Ostravský uhelný inspektorát. Na rozdíl od Polska, které věnovalo větší pozornost problémům v Haliči, se představitelé ČSR k těmto provizoriím vyjadřovali spíše negativně. Beneš a Kramář poukazovali na nekompetentnost těchto dvou orgánů debatovat o celistvosti území. Byli znepokojeni potencionální hrozbou a počítali s vyřešením problému na mírové konferenci v Paříži. Na prvním zasedání československé vlády 12. listopadu bylo Těšínsko hlavním bodem programu. 18. listopadu byla ustanovena zemská vláda pro České Slezsko a pro posílení bezpečnosti byl v oblasti umístěn vojenský oddíl.⁷

Zbytek listopadu i prosinec 1918 se nesl v duchu ještě větší nejistoty. Dohadování probíhalo vnitrostátně i mezistátně. Mezi ZNV a RN se vyměňovala korespondence plná výtek z nedodržování úmluvy z 5. listopadu, řešil se otázky ohledně zásobování, v regionech se radikalizovala hlavně polská společnost a šířily se propagační letáky pro úplné připojení k Polsku. Napětí vrcholilo 28. listopadu, kdy první celopolská vláda vypsala volby do ústavodárného sejmu. Volby měly probíhat i v části Těšínska pod československou administrativou. Všechny pokusy československé vlády, které volaly pro odvolání tohoto nešťastného rozhodnutí skončily nezdarem.⁸

1.2 Reakce západu

Čeští představitelé se ve svém snažení o udržení celistvosti svých zemí spoléhali především na spojenectví s Francií, které mezi sebou ještě před vypuknutí sporů uzavřeli Edvard Beneš a francouzský ministr zahraničních věcí Etienne Pichonem. Francouzský ministr ale nemohl mít nejmenší tušení o problémech, které vyvstávaly při kolizi práva na sebeurčení a historického práva Čech. Podle práva sebeurčení fakticky půlka Těšínska skutečně pod Polsko spadat měla, protože byla z větší části (zejména na východní straně) obydlena

⁷ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 15-17.

⁸ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 30.

Poláky.⁹ Kdyby toto rozdělení mělo ale přetrvat, znamenalo by to pro Československo jistou ztrátu Košicko-Bohumínské dráhy, Třineckých železáren a dalších důležitých míst.

Mezitím zástupci obou vlád vyjednávali v Paříži. Polsko bylo mimo Těšínský konflikt již zatížené situacemi v oblasti Gdaňsku a v západní Ukrajině, Československo zase usilovalo o získání jižní části Slovenska. Do Varšavy se v jednu chvíli dostala zpráva, že československá a francouzská vojska mají v plánu přesun a obsazení Košicko-Bohumínské dráhy. Polsko si ale další vojenský konflikt nemohlo dovolit. Do Prahy byli vysláni delegáti, kteří měli zajistit mír. Během setkání Beneš označil smlouvu z 5. 11. za neplatnou, vytýkal Polsku východní politiku a obeznámil zástupce delegace s hospodářskými problémy, které by ČSR přivodila změna území. Nicméně po navrácení zástupců do Varšavy byl postoj Polska neměnný – považovali ČSR za hrozbu. Kvůli ostatním problémům v zahraniční politice se ale Těšínsku polská vláda nemohla úplně věnovat a nepřikládala mu takovou důležitost, jako sami polští obyvatelé Těšínska.¹⁰

Na žádost E. Beneše vyslala spojenecká komise na místo britského majora Crossfielda, aby situaci prozkoumal z blízka. Crossfield dospěl k názoru, že je třeba vojenské intervence, aby nedošlo k rozsáhlejším národnostním konfliktům.¹¹ Prezident Masaryk schválil nutnost vojenského zásahu. Jako záminku byly uváděny volby do sejmu, které by narušily integritu českého státu, a také nebezpečí anarchie a bolševismu. Důvodem zdráhání ze strany Francie a jiných dohodových mocností byl fakt, že Polsko bylo samo součástí Dohody a Francie s ním nebyla ve válečném stavu. Nakonec se ale Francie odhodlala akci podpořit a vyslala na místo samostatný vojenský kontingent.¹² Akce měla začít 23. 1. O dva dny dříve poslala československá vláda do Varšavy zdůvodnění kroků, které se chystala podniknout. Tento dokument se ale k předsedovi vlády Paderewskému dostal až 26. ledna. Později byla tato chyba pro Československo osudná. Vedením operace byl pověřen Josef Šnejdárek, podplukovníkovi francouzské cizinecké legie.¹³

Šnejdárek se snažil bojům předejít pomocí malé léčky. V den plánované intervence ráno přijel do sídla štábu polských vojenských sil na Těšínském zámku spolu s majorem

⁹ KASZPER, Roman, Bohdan MAŁYSZ a Józef SZYMECZEK. *Poláci na Těšínsku: studijní materiál*. Český Těšín: Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 22-23.

¹⁰ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 20-25.

¹¹ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčeka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018. Polozapomenuté války, s. 39.

¹² KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt*, s. 36

¹³ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 34.

Crossfieldem a několika dalšími mezinárodními vojenskými představiteli, kteří v oblasti již nějakou dobu působili. Ke větší publicitě je doprovázelo i několik novinářů. Dal veliteli štábu Latinikovi ultimátum s tím, že pokud do 13. hodiny nevyklidí území až po řeku Vislu, bude provedena vojenská operace s přispěním dohodových vojsk. Latinik ale lsti nepropadl a území nevyklidil. Delegaci, která se vracela do Moravské Ostravy, se pokusil nechat zatknout, ale neúspěšně. Latinik byl vyzván k zaujmutí bojových pozic. I bez dohodových vojsk bylo Československo ve značné početní i kvalitní převaze, kvůli koncentraci polských sil v bojích na východě. RN na Těšínsku vyhlásila mobilizaci polských dobrovolníků k obraně vlasti.¹⁴ Později ale Latinik ve svých pamětech uznal, že určité varovné signály díky svým zvědům v Bohumíně už viděl dříve. Přesuny československých vojsk do Bohumína si ale spojoval s děním na Slovensku.¹⁵

1.3 Sedmidenní válka

Jelikož se na Šnejdárkovu výzvu neobjevila žádná odezva, podplukovník přikročil k zahájení akce. Za nejvyšší důležité se pokládalo obsazení uhelné pánve, první jednotky se tedy začaly přesouvat ke Karvině a Bohumínu. Další jednotky měly za úkol obsadit železniční dráhu až po nádraží v Těšíně pomocí speciálně upravené soupravy, která vyjela ze Slezské Ostravy. Z Žiliny pak začal přes Jablunkov postupovat pluk italských legionářů. Převaha československých jednotek byla znatelná. Ještě v noci 23. 1. 1919 získaly Bohumín, Petrovice, Šumbark (Havířov), Horní, Dolní i Prostřední Suchou. Další den pak byl obsazen Fryštát spolu s Karvinou a boje se přesouvaly dál na Těšín. Latinik stáhl před postupujícími Čechoslováky všechny své neúprosně se snažící oddíly přímo k obraně Těšína.¹⁶

24. 1. 1919 se k Jablunkovu ze Slovenska začali blížit českoslovenští vojáci k obsazení Těšínska. Jablunkovští mladíci, kteří chtěli tyto snahy přerušit, poškodili železniční trať Košicko-Bohumínské dráhy vedoucí přes Jablunkov. Českoslovenští vojáci se přesto dostali až do Hrádku, kde proběhla krátká bitva, po které se opět stáhli až na Slovensko. Několik důležitých Čechů a Němců z Jablunkova bylo Poláky odvečeno do Haliče, kde byli drženi až

¹⁴ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018. Polozapomenuté války, s 49-51.

¹⁵ DŁUGAJCZYK, Edward. *Tajny front na granicy cieszyńskiej: Wywiad i dywersja w latach 1919-1939*. Katowice: Śląsk, 1993, s. 13.

¹⁶ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 43.

do 24. 2. Jeden zaměstnanec okresního soudu byl při pokusu o útěk zastřelen. 26. 1. se pak znovu československé jednotky začaly přesouvat směrem k Těšínu. Tentokrát je nezastavil ani odstřelení železničního mostu. Úplný pořádek v Jablunkově nastal 29. 1.¹⁷

V celém Těšínsku se do 27. 1. tak boje odehrávaly jen roztroušeně, jelikož Poláci čekali na posily z východních bojů na Ukrajině a Čechoslováci koncentrovali síly na nadcházející boj o Těšín. Nejzazším bodem, který měl Šnejdárek nařízeno dobýt, bylo Bílsko (Bialsko, město v dnešním Polsku.) Latinik si ale uvědomil, jak riskantní by bylo bojovat v tak velké nevýhodě v Těšíně, který by nakonec jistě skončil v rozvalinách. Rozhodl se tedy v noci zaujmout obranu u Skočova (Skoczów, také v dnešním Polsku), města v zalesněných kopcích, vzdáleného 20 km na severovýchod. Pomocí zatarasení průsmyků i železnic z Jablunkova do Třince by pak bylo možno překazit spojení československých jednotek. Když se jednotky ze západu nenásilně dostaly do Těšína, Šnejdárek se rozhodl postupovat dále k Bílsku a udržet si tak výhodu. Když ale dával zprávu do Prahy, dozvěděl se od tehdejšího ministra vnitra A. Švehly o změně v plánu, který nyní vytyčoval jako nejzazší bod řeku Vislu. Jako důvod Švehla udával nevýhodnost držení celého Bílského okresu, dalším důvodem byl ale i strach z reakce zástupců Dohody, kteří se mezitím už scházeli v Paříži k mírové konferenci. Jak už je výše zmíněno, Memorandum o zásahu se do Varšavy dostalo až 26. 1., tedy až uprostřed bojů. Nebyl ale vzat v potaz fakt, že byl kurýr s memorandem zadržen v Krakově, jelikož byl jako Čechoslovák podezřelý.¹⁸

Visla se nakonec opravdu stala konečnou linií bojů. Poslední boje probíhaly mezi 28.-30. lednem, kdy se ještě podařilo Čechoslovákům obsadit Skočov. Beneš s Kramářem totiž mezitím v Paříži řešili nesouhlas velmocí s tímto tvrdým zákrokem. Hlavním důvodem bylo překažení plánů, které měla Dohoda s Československem a Polskem jako hlavními protibolševickými státy na východě. Tato „válka“, která nic nevyřešila, tak představovala nebezpečí pro zajištění spolupráce mezi těmito sousedy. Polští zástupci v Paříži požadovali stažení československých vojáků za linii z 5. 11. 1918. Komise, vytvořená dohodovými mocnostmi speciálně pro řešení těchto vztahů nástupnických států, vyzvala obě strany, aby tak učinily. Beneš i Kramář ale nehodlali slevit ze svých nároků na důležitost Košicko-Bohumínské dráhy a uhelné pánve pro Československo. Komise pak navrhla ponechat uhelný revír a dráhu k Těšínu ČSR, správu Těšínska ponechat podle znění z 5. listopadu, zbytek území včetně Těšína až po Slovensko obsadit dohodovými vojsky a území po Vislu nechat Polsku.¹⁹ Úmluva nakonec byla podepsaná

¹⁷ SOkA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 16.

¹⁸ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 44-49.

¹⁹ Tamtéž, s. 53-59.

1. února Polskem a 3. února (po mnoha úvahách) i Československem. Nakonec byla na jižní stranu železniční dráhy vyslána pouze kontrolní komise a byla obsazena vojskem Polska. Tato komise měla čelit národnostním sporům a připravit materiál, podle něhož bude moci mírová konference definitivně rozdělit území mezi ČSR a Polsko.²⁰

1.4 Následky Sedmidenní války

Členem kontrolní komise, která se do Těšína dostavila 12.2.1919, byl i kapitán James Alexander Roy, který své paměti sepsal v díle *Pole and Czech in Silesia*. Dostává se nám tak nezaujatý vhled do situace, která je jinak chťe nechťe přibarvována jak jednou, tak druhou stranou.

Kapitán Roy přicestoval do Těšína až 25. 2. Z města měli být následující den evakuováni Čechoslováci, a naopak jej měli obsadit Poláci, jak bylo obsaženo v úmluvě. Vojáci ČSR se měli stáhnout za novou demarkační čáru, která nyní nešikovně vedla mezi Fryštátem a Karvinou. I z Jablunkova se československé vojsko muselo dne 25. 2. stáhnout za demarkační čáru, která vedla od Jablunkova jihozápadně, tedy v podhůří, ve vsích Milíkov, Košařiska a Bocanovice až k Dolní Lomné. Poté bylo město znovu obsazeno Poláky a podle autora zápisu v kronice četnické stanice nastal „zvrát“, kdy byli občané sympatizující s československým pronásledováni.²¹

U Fryštátu a Karviné pak vznikaly problémy při přechodu horníků z jedné strany na druhou, a už tak vyhrocená situace v dolech, kde panovala velká diskriminace jedné nebo druhé národnosti, se ještě více prohlubovala. Podle Roye byli všichni členové komise překvapeni vybavením a vychováním Čechoslováků, kteří při evakuaci vytvořili slavnostní průvod, při němž pěli písně. Naproti tomu Polské jednotky byly vybaveny jen chabě, což se ovšem dalo předpokládat. Těšín je v pamětech popisován jako spíše německé město, ve kterém jsou jen slabé náznaky přítomnosti Poláků nebo Čechů.²²

Komise musela většinou řešit problémy horníků, kteří často stávkovali. Polským dělníkům bylo při přechodu demarkační čáry dovoleno si ponechat jen část výdělků, zbytek museli utratit za jídlo, které bylo předražené a nebylo ho dostatek. Jedním z úkolů komise bylo zajistit, aby se dvě zneprátelené země adaptovaly na nový režim a aby našly shodu (nebo aby

²⁰ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018. Polozapomenuté války, s. 76-77.

²¹ SOkA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 17

²² ROY, James Alexander. *Pole and Czech in Silesia*. London: Lane, 2001, s. 30-38.

se o to alespoň snažily). Oba národy byly podle jeho slov slabé a obklopené nepřáteli a neměly důvěru vůči mezinárodním vyjednavcům. Místy se tu a tam ozývaly zvuky potyček, které však netrvaly dlouho. Kdyby však nebyla na místě komise, probíhal by na celém území soustavný konflikt. K národní hrdosti Poláků a Čechů Roy vymyslel zajímavé přirovnání. Poláci jsou „aristokraté“ – jsou rození s hrdostí gentlemana a jsou pyšní na své předky a na svou zemi. Češi jsou naproti tomu „buržoazie“ – národ, který se sám vypracoval na své místo, kterému záleží na rozvoji a který hledí k východu.²³

Podle oficiálních zdrojů z hlášení francouzského konzula Grénarda, předsedy komise, se žádné problémy na hranicích ani s jídlem nevyskytovaly. Tyto rozdíly v interpretaci situace na Těšínsku mohly být důsledkem toho, že někteří členové komise údajně více podporovali československé zájmy. Pro připojení k Československu byli také etničtí Němci, kteří nejdříve přišli s návrhem Horní Slezsko spolu s Ostravskem spojit v neutrální kondominium, které by bylo pod správou Dohody. Důležitý byl také názor hraběte Larische, který byl rovněž zcela nezaujatý, jelikož to byl Němec s židovskými kořeny. Také se klonil k ČSR, jelikož to byl průmyslový magnát a hodnotil věci z čistě praktického hlediska.²⁴

V dubnu 1919 se na východě začaly stupňovat boje. Ohroženo bylo Polsko, které potřebovalo dodávky vojenského materiálu skrze Košicko-Bohumínskou dráhu, a ohrožené bylo i Slovensko (respektive Československo), které bylo v nebezpečí agrese revolucionářů z jihu. Tím se obnovil zájem západu o situaci na Těšínsku, která byla pro zachování řádu ve střední Evropě klíčová. Debata mezi oběma zeměmi se znovu rozproudila. V řadě za sebou padlo několik návrhů, mezi nimi také plebiscit. Situace se začala vyostřovat v letních měsících.²⁵

Zvláště vyhocené pak byly místní vztahy. Intenzita propagace pro-polských idejí byla v Jablunkově pořád na stejně vysoké úrovni, jako tomu bylo na počátku konfliktů. Už 31. 3 byl starosta Zwilling nucen odstoupit a na jeho místo byl dosazen „polsky-smýšlející občan“ Emmanuel Bullawa. Podobná obměna proběhla i u obecního zastupitelstva, které bylo dosud ve vedení československých občanů.²⁶ Mezinárodní kontrolní komise se také více přichylovala k polskému (tedy etnografickému) řešení. Stále ale doufala ve vzájemné dohodnutí Československa a Polska. Nejrozumnější volbou se zdál být plebiscit, ten by byl ale značně

²³ Tamtéž, s. 75-88.

²⁴ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 59-61.

²⁵ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018. Polozapomenuté války, s. 83-86.

²⁶ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 17.

nevýhodný pro ČSR. Beneš proti tomuto návrhu vystoupil 31. 7. 1919 v Paříži, odvolával se jak na historické právo, tak i na etnografii a ekonomické aspekty. Etnografický princip Polska ale nepodporoval, neboť Polsko samo tento princip nepoužívalo na celém svém území (v Haliči a Gdaňsku nebyl podíl Poláků většinový). Poprvé také přišel s návrhem hranice na řece Olši (Olze). Na straně Československa stála jako jediná Francie, zbytek velmocí prosazoval konečné rozdělení podle tzv. Tissiho linie. Půlka uhelného okresu a celá Košicko-Bohumínská dráha by tak připadla Polsku. Tato hranice by byla pro ČSR zdrcující. Proto Beneš 10. 9. 1919 požádal na zasedání československo-polské komise o uskutečnění plebiscitu.²⁷

1.5 Nezdár plebiscitu a konečné řešení

Plebiscit se měl uskutečnit do ledna 1920. Na jeho spravedlivé provedení dohlížela mezinárodní plebiscitní komise, která sídlila v Těšíně. Jí podléhala československá plebiscitní komise v Moravské Ostravě a polská v Těšíně. Výsledky plebiscitu pak měly s konečnou platností stanovit hranice. Pro Polsko to byla jedinečná možnost získat území podle svých etnografických požadavků.²⁸

Určitou nadějí pro Československo znamenalo hnutí (potažmo i národnost) Šlonzákovců nebo Šlonzáků. Byli to polsky mluvící obyvatelé, kteří ale sympatizovali s Německem. Stejně jako zdejší Němci se i Šlonzáci původně zasazovali o neutralizaci Těšínska. Odmítali jakoukoli souvislost obyvatel Slezska s původními Poláky. Vůdce Slezské lidové strany, která Šlonzáky slučovala, byl Josef Koždoň. Ten byl na konci roku 1918 zatčen Poláky. Když byl propuštěn, postavil se na stranu Československa, stejně jako Němci.²⁹

Od vyhlášení plebiscitu dosáhly konflikty mezi obyvatelstvem největší intenzity. V kronice četnické stanice v Jablunkově je zápis k 14. září. V té době se do Jablunkova dostala zpráva, že se uskuteční plebiscit. Poláci začali intenzivně agitovat a terorizovat všechny ostatní občany, kteří se přikláněli k Československu. Do Jablunkova přijížděli z Třince polští dělníci, kteří vypovídali obyvatele z bytů, pokud nepřísahali věrnost Polsku. Na trzích odjímali trhovcům dobytek, který pak sami prodávali.³⁰ Útoky byly ojedinelé také ze strany Čechů nebo

²⁷ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 43-44.

²⁸ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: EPOCH, 2018, s. 86-88.

²⁹ KASZPER, Roman, Bohdan MAŁYSZ a Józef SZYMECZEK. *Poláci na Těšínsku: studijní materiál*. Český Těšín: Kongres Poláků v České republice, 2009, s. 26.

³⁰ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 17.

Němců. Začátkem roku se starostou města stal Szczepan Sikora, syn váženého básníka a významné osobnosti Těšínska, Adama Sikory. V noci z 9. na 10. března byl do jeho bytu vhozen granát, výbuch ale nezpůsobil vážnější následky.³¹ Jak Poláci, tak Češi i Šlonzáci tedy zakládali vlastní milice a odbojové organizace, které buď prováděly různé menší atentáty nebo propagovaly jednu či druhou stranu. Teror probíhal na ulicích, ale i na pracovištích. Probíhalo propouštění Čechů, Šlonzáků a Němců z polských podniků a naopak. Nejhorší situace byla v uhelných dolech, kde se emoce stupňovaly už před létem. Nová komise, tentokrát plebiscitní, se do Těšína dostala až 30. 1. 1920. Ze situace na území byli členové zhrozeni a okamžitě nařídili odvolat československé i polské vojsko. Věřili, že situace se může uklidnit jen za přítomnosti dohodových vojsk.³²

Plebiscit se přirozeně v tomto prostředí odehrát nemohl. Sám de Maneville, předseda plebiscitní komise, si zoufal nad „středověkými mravy“ místního lidu a vyslovoval nedůvěru vůči možným výsledkům voleb. Jeho pocity sdílely i obě zemské plebiscitní komise, které si stěžovaly na postupy jedné nebo druhé strany a opakovaně žádaly o vyslání vyšetřovací komise na Těšínsko. Nepomohla ani malá jiskra naděje v podobě výboru dělníků obyvatel všech národností pod záštitou dohodové plebiscitní komise, který vyzýval k ukončení bojů a násilností. Plebiscit byl stanoven na 12. 6. Ke dni 22. 5. 1920 byl vyhlášen výjimečný stav, v němž pod vojenské soudnictví spadaly i civilní osoby.³³

Polští politici měli dosud docela jasnou představu o výsledcích plebiscitu – předpokládali, že jim budou ku prospěchu. Jejich představy se ale přetrhaly po provedení zkušebního plebiscitu v okrese Frýdek, kde situace dovoľovala jeho provedení. Pro setrvání v ČSR nebyla jen většina Němců, Čechů a Šlonzáků, ale i polovina Poláků. Z polské strany se začaly ozývat argumenty proti plebiscitu, které poukazovaly na nízkou hospodářskou vyspělost Polska, která nutí i zatvrzelé Poláky hlasovat pro Československo. Zaznívaly i stížnosti na pročeský postoj mezinárodní plebiscitní komise. Po několikáté se na scéně objevila nabídka arbitráže. Podporovali ji mnozí mezinárodní představitelé. Jako hranice byla navržena řeka Olše (Olza), která byla „na půli cesty“ mezi Ostravicí (polským návrhem) a Vislou (českým návrhem). Československo se naopak od Polska nechtělo vzdát možných výsledků úplného plebiscitu, které by možná rozšířily hranice až po vysněnou řeku Vislu.³⁴

³¹ SZPYRC, Antoni. *Jablunkov*. Český Těšín: PROPRINT, 1999, s. 7.

³² KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 84-85.

³³ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 55-57.

³⁴ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčička: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: EPOCHA, 2018, s. 100-101.

Vzhledem k neutuchajícím svízelným bojům na Ukrajině se ale českoslovenští představitelé rozhodli nevyužívat zranitelnosti Polska. Nakonec byl souhlas s arbitráží podepsán předsedy delegací obou zemí dne 10.7.1920 na konferenci v Belgickém Spa. Pro obě strany to nebylo úplně uspokojivé řešení, nicméně bylo v tehdejších podmínkách rozhodnutím nej přijatelnějším. Oficiální rozhodnutí o československo-polských hranicích bylo vydáno 28. 7. 1920. Budoucí hranice mezi ČSR a Polskem měla tak nově kopírovat tok řeky Olše. Kvůli hospodářským a průmyslovým nárokům se ale hranice v některých místech hranice vychyluje až o 15 kilometrů. ČSR připadl celý uhelný revír i Košicko-Bohumínská dráha. Těšín tak byl rozdělen na Český Těšín a Cieszyn, ale Třinec, kterým Olše také protéká, zůstal celý Československu. Také Jablunkovem Olše protéká, nicméně jeho celistvost byla zachována.³⁵

1.6 Meziválečné období

Oficiálně se vztahy mezi Poláky a Čechy (nebo Čechoslováky) po roce 1920 zneutralizovaly, pod povrchem ale pořád zůstávala vzájemná nevráživost. Bezpochyby můžeme konstatovat, že arbitráž se ukázala být výhodnější pro Československo. Polští politici i polský tisk volali po spravedlnosti, někteří považovali novou hranici pouze za přechodnou a jiní věřili v domluvu obou zemí k dobrovolné změně hranic. Nicméně se na podzim roku 1920 odhodlaly obě země k vyjednávání o různých záležitostech ohledně dělení Těšínska, jako bylo školství, hospodářství a občanství. Mimo jiné také probíhaly hraniční úpravy a probíhala delimitace hranic. Konečné urovnání sporů bylo stvrzeno 23. 4. 1925 v likvidační smlouvě, která vesměs obsahovala nová práva menšin na československé i polské straně.³⁶ V polské literatuře se dočteme, že uzavření těchto smluv žádnou bližší spolupráci nenavozovalo a bylo velmi formálního rázu. V situační zprávě polského z 24. července 1925 polský konzul Zygmunt Vetulani vyslovil obavy o zájem Československa o polskou menšinu. Podle konzula se na pohraničí stupňovala čechizace, což uváděl na příkladu školství. Od roku 1920 ubylo 6 % dětí v polských školách, částečně kvůli emigraci přistěhovalců z Haliče, kterým nebylo uděleno občanství, ale z větší části kvůli čechizaci.³⁷

³⁵ KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001, s. 119-120.

³⁶ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, 72-75.

³⁷ JANUSZEWSKA-JURKIEWICZ, Joanna. *Zaolzie w polityce rządu i opinii społeczeństwa polskiego (1925-1937)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001, s. 52.

Chladný vztah obou národností byl znám i v Jablunkově. V zápisech z četnické stanice bohužel chybí zápisy z roků 1920-1922. V roce 1923 se v Jablunkově konaly volby do obecního zastupitelstva i volby starosty. Převaha obyvatel s polskou národností byla stále zřejmá, V obecním zastupitelstvu získali 16 mandátů, československé strany 11 a německé 3. Při volbě starosty z nějakého důvodu (snad se nenašel jiný, než polský kandidát) čeští i němečtí zastupitelé odmítli volit. Poláci tak zvolili Isidora Kopeckého, ale volby nebyly uznány za platné. V roce 1924 se tedy pod dozorem volby zopakovaly, výsledek byl ale stejný. Tentokrát ale mělo dojít ke shodě všech tří národností. Při příležitostech narozenin T. G. Masaryka nebo 28. října se ale polské obyvatelstvo, ani starosta a polští členové městského zastupitelstva oslav nezúčastňovali. První společnou akci všechny tři národnosti zorganizovaly až 10. 4. 1927.³⁸

V širším rámci se vztahy obou zemí začaly po roce 1925 na krátkou chvíli uklidňovat. Uklidňování nenarušil ani nově nastolený režim Piłsudského, který se nebezpečně podobal fašismu. Nespokojenost ale vyvolal zánik Slezska jako země a vznik země Moravskoslezské v roce 1927. Tento postup někteří Poláci vnímali jako snahu zbavit se všeho původního polského, co na severovýchodě Československa zůstalo. S nástupem hospodářské krize se situace začala rapidně zhoršovat. Nezaměstnanost v historicky průmyslové oblasti Těšínska vedla k radikalizaci obyvatel a otevřelo se mnoho starých ran. V roce 1933 se navíc stal ministrem zahraničí v Polsku Józef Beck, který vedl protičeskoslovenskou politiku a také silně inklinoval k fašismu. Vlády Československa a Polska se tak stále více rozcházely v názorech. Polské organizace na Těšínsku se kvůli politice Polska také přirozeně zradikalizovaly a situace se podobala té z let prvního konfliktu.³⁹

Na veřejných místech se v Jablunkově se začaly objevovat plakáty zesměšňující československé státní činitele a vyzývající Poláky k „probuzení“.⁴⁰ Kolovaly zde zvěsti o vpádu polských radikálů na československé území už od roku 1934. Nepřátelská polská propaganda se stupňovala, až v srpnu roku 1935 došlo kvůli bezpečnosti k náboru čtyř nových četníků. Na podzim bylo po celém Těšínsku spácháno mnoho atentátů na české školy, železniční trať a v Českém Těšíně byla dokonce nalezena i bomba. Do Jablunkova byl umístěn pohotovostní oddíl četníků z Mikulova, žádné větší nepokoje zde ale nebyly. V listopadu ale bylo nařízeno hlídání českých škol občanskými hlídkami. Štvaní proti ČSR nabíralo na síle v červenci roku

³⁸ SOkA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 19-24.

³⁹ BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018, s. 126-132.

⁴⁰ Zemský archiv v Opavě, Fond: Policejní ředitelství Moravská Ostrava, inv. č. 7293, signatura: 1/776, karta 374. Československo-polské vztahy a činnost polské menšiny v ČSR v r. 1935. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě - Inventární záznamy.

1937. Člen polské finanční stráže Kolodziej se tehdy jednoho dne v době služby vypravil do turistické chaty na vrchu Velkého Stožku. Přitom byl postřelen číšníkem, který neopatrně zacházel se střelnou zbraní. Aby se Kolodziej vyhnul perzekuce ze strany nadřízených, tvrdil že při konání služby na státní hranici na něj z české strany vystřelili 3 neznámí pachatelé. Později se potvrdila faleš této historiky, škody v polském tisku už ale byly napáchány.⁴¹

Polsko bylo nyní zcela otevřené se svým záměrem obsadit československou část Těšínska. Zvláště to bylo zásluhou agresivního Německa, které dlouhodobě ohrožovalo nejen Československo. Na popud polského ministerstva zahraničních věcí se zde zakládaly bojové organizace jako *Organizacja Bojowa*, které měly za úkol vyvolat povstání jako záminku pro vpád polské armády. Kromě zbrojení se také Poláci snažili o vyjednání ústupků politicky. V březnu 1938 Byla vytvořena jednotná strana Poláků v Československu, jejichž zástupci společně s německými, slovenskými a maďarskými poslanci požadovali po vládě autonomii. Bylo vzneseno mnoho výtek ohledně chování krajanů k polské menšině, z nichž některé byly opodstatněné a na jejich základě se učinily úpravy práv menšin. To však nebylo dostačující.⁴² Nová polská zahraniční politika byla daleko agresivnější. Měla za úkol destabilizaci československého státu a vytvoření společné polsko-maďarské hranice. Bylo to v rámci projektu „Intermaria“, podle kterého by se Polsko stalo středoevropskou velmocí.⁴³

⁴¹ SOkA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 39-42

⁴² BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablička: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epoque, 2018, s. 145

⁴³ ŽÁČEK, Rudolf. Poláci v České republice v historické retrospektivě. In SZYMECZEK, Józef, a kol. *Polacy na Zaolziu 1920-2000*. Český Těšín: KONGRES POLAKÓW W REPUBLICIE CZESKIEJ, 2002, s. 9-20.

2 Druhý konflikt (1938)

Mezinárodní situace se v roce 1938 vyostřovala. Československo jako celek bylo v ohrožení a Polsko se toho chopilo jako výhody. 20. 9. 1938 se v Berlíně sešel polský vyslanec Lipský s Hitlerem. Projevil vůli použít násilí pro získání Těšínska. Hitler byl s tímto prohlášením spokojen a prohlásil, že má zájem jen o Sudety. Proto Polsku doporučil provést ozbrojenou akci, jakmile Německo obsadí Sudety.⁴⁴

2.1 Polská okupace

To se nakonec opravdu stalo. V Jablunkově se už od začátku září soustřeďovaly družstva četnictva na hranicích na Bahenci, Gírové, v Bukovci, na Hrčavě a dalších klíčových místech. 14. 9. byla v ČSR vyhlášena všeobecná mobilizace. Většina polských občanů mobilizaci odmítala a asi 25 mužů prchlo nelegálními přechody do Polska, kde utvořili sabotážní „bojůvkářský“ oddíl. Ve večerních hodinách 1. října pak tento oddíl přepadl družstvo četníků na Gírové. Dalšího dne pak polské obyvatelstvo chystalo přípravy na příchod polské armády, strhávalo české nápisy a strhli i pamětní desku T. G. M. z radnice. V dalších dnech bylo narychlo evakuováno na 600 česky-smýšlejících lidí, někteří však zůstali. Po odchodu českých četníků a úřednictva 4. 10. se polští radikálové dopouštěli mnoha násilností na zbývajících Čechách. Polská armáda se pak za jáсотu polských obyvatel dostavila do Jablunkova 7. 10. Polský jazyk byl zaveden jako úřední a byly zavřeny všechny české školy. S vedením města nebyl problém, protože starostou byl Polák Franciszek Paszek.⁴⁵

Po dobu polské okupace byli pozůstalí čeští občané utlačováni. Pokud někdo odmítl hovořit polštinou, mohl být propuštěn z práce. Pokud se dva Češi na ulici pozdravili pozdravem „nazdar“, mohla je stihnout pokuta až 20 zlotých. Paní Marii Sikorové, mé sousedce, bylo v té době 12 let. Žila se svou ovdovělou matkou a dvěma mladšími sourozenci v bytě v Návsi, které tehdy patřilo pod Jablunkov. Po svém tatínkovi zdělila polské kořeny, navštěvovala ale české školy. Její matka kvůli dětem nepracovala a pobírala vdovský důchod. Když nastala okupace, nárok na důchod jí byl odepřen kvůli tomu, že své děti nezapsala do polské školy.

⁴⁴ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999, s. 366.

⁴⁵ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inventární číslo: neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 44-47

2.2 Německá okupace

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava došlo k spojení polských i českých sil. Jelikož Těšínsko ještě Němci zabráno nebylo, docházelo zde často k ilegálním přechodům hranic. Za pomoci Poláků i Čechů zde prošlo až 5 000 ohrožených lidí.⁴⁶

Německá okupace Polska se započala v noci z 31. srpna na 1. září 1939. Národních práv a kulturního života byly zbaveny obě národnosti Čechů a Poláků, Poláci ale navíc přišli o vlastnické a právo a neustále jim hrozilo vysídlení nebo zatčení. Jelikož Jablunkov podléhal přímo Velkoněmecké říši, probíhala v něm silná germanizace. Obyvatelé se mohli hlásit k německé státní příslušnosti, která měla čtyři kategorie. Takový obyvatel měl národnost zvanou „volklista“, plná občanská práva měli držitelé I. a II. kategorie. V roce 1939 tak v Jablunkově žilo 490 osob právoplatných občanů, dále 2 966 osob III. a IV. kategorie. Čechů zde žilo 47 a Poláků 484.⁴⁷

K české národnosti se mohli hlásit lidé, kteří navštěvovali „české“ školy. Ostatní mohli volit mezi národností polskou a „volklistou“. Problém vznikal v Mostech u Jablunkova, kde se většina obyvatel hlásila k polské národnosti, jelikož zde před 1. světovou válkou byly jen „polské“ školy. K zavraždění Poláků se 20.3.1942 v Těšíně odehrála poprava syna starosty Mostů, pana Josefa Martynka. Popraven byl také obyvatel Mostů Jan Szotkowski spolu s 24 Poláky z okolí i z bývalého Polska. V Těšíně je dodnes pomník, na kterém je napsána vina popravených – jednoduše byli Poláky. Starostovi Martynkovi, který popravě musel přihlížet, bylo pak vyhrožováno konfiskací majetku, pokud se neprohlásí za „volklistu“. Po odmítnutí byl vyvlastněn. Ze strachu se tak mnohé obyvatelstvo hlásilo za „volklisty“ nebo za Šlonzáky. Děti šlonzáků pak byly posílány na převýchovu do německých škol., později i do branné moci. Celkem 140 chlapců od Němců zběhlo a připojilo se k československým odbojovým jednotkám a partyzánům.⁴⁸

⁴⁶ GAWRECKI, Jan a Mečislav BORÁK. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava: Advertis, 1992, s. 106.

⁴⁷ SZPYRC, Antoni. *Jablunkov 1939-1989*. Druhé, opravené vydání. Český Těšín: PROPRINT, 2011, s. 4-5.

⁴⁸ SOKA Frýdek-Místek, Fond: Městský národní výbor Jablunkov, inv. č. 128, In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě – Kroniky, s. 123.

3 Třetí konflikt (1945-1958)

Jablunkov byl Rudou armádou osvobozen 2. května 1945. Po vyhlášení konce války v celé Evropě 8. května se obyvatelé české národnosti ujímali první iniciativy a zakládali prozatímní Národní výbor.⁴⁹ Československo-polské spory o Těšínsko samozřejmě nebyly a ani nemohly být úplně zažehnány, i když byla v roce 1943 podepsána československo-sovětská spojenecká smlouva, jejíž součástí byl i tzv. polský protokol, který předpokládal postupné navození sovětsko-polských, ale i československo-polských přátelských vztahů. Československo se pro přátelství s Polskem mimo jiné vyslovilo i v Košickém vládním programu.⁵⁰

3.1 Spory v letech 1945-1947

Vzájemnou československo-polskou spolupráci pod patronací Sovětského svazu znemožňovaly spory nejen o Těšínsko, ale nyní i nově o Ratibořsko, Kladsko a Hlubčicko – bývalá německá území, která přešla pod správu Polska. Československo si na ně ale také činilo určitý nárok. Argumenty obou stran byly neměnné. Polsko si činilo nárok skrze etnografická fakta, Československo skrze historická práva. Politici obou zemí se kvůli Moskvě snažili vyjednávat co nejefektivněji, kazila jim to ale situace přímo na místech konfliktu, kde znovu panovala velká pro-polská agitace. V polovině června 1945 dokonce hrozilo nebezpečí ozbrojeného střetu.⁵¹

Tyto konflikty byly částečně zapříčiněny jistou perzekucí Poláků, která byla odezvou na jejich chování z dob polské okupace. Polská společnost se náhle stala menšinou, jelikož většina obětí války byli Poláci, a navíc se velká část polského obyvatelstva při rehabilitacích začala hlásit k národnosti české. V očích raněných Čechoslováků si tak mohli trochu polepšit.⁵² Nejhuře na tom byli nejspíše „okupanti“. Byli to Poláci z vnitrozemí (nejčastěji z Varšavy), kteří zde byli v roce 1938 dosazeni do různých úřednických a dalších pozic. Navzdory všem perzekucím se ale nepřestěhovali, zvláště kvůli finančním odměnám, kterých se jim dostávalo od polských politiků.⁵³

⁴⁹ SZPYRC, Antoni. *Jablunkov 1939-1989*. Druhé, opravené vydání. Český Těšín: PROPRINT, 2011, 12-13.

⁵⁰ KOŘALCOVÁ, Květa. *Československo-polské vztahy 1945-1961*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1962, s. 10-11.

⁵¹ GAWRECKI, Jan a Mečislav BORÁK. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava: Advertis, 1992, s. 123-124.

⁵² SZPYRC, Antoni. *Jablunkov 1939-1989*, s. 34.

⁵³ GAWRECKI, Dan. *Dějiny Českého Slezska 1740-2000 II*. Opava: Slezská univerzita, 2003, s. 465.

Na mírové konferenci v Paříži v roce 1946 byla Československu i Polsku Sověty předložena spojenecká smlouva, obě strany k ní ale měly mnohé výtky. Mezitím se v Československu zavíraly polské školy, Poláci byli propouštěni ze zaměstnání a byly rozpuštěny všechny polské spolky. To samé se dělo i na Polské straně, kde ještě pár Čechů zůstalo. Pro SSSR byla tato situace nepřijatelná, jelikož komplikovala vytvoření pevného mocenského bloku a navíc hrozilo, že zakročí jiné mocnosti jako Británie nebo USA. Toto znepokojení dávali Stalin a Molotov jasně najevo. Smlouva tedy nakonec byla podepsána 10. března 1947 ve Varšavě. Mimo společenství také ukládala lhůtu dvou let k vyřešení územních sporů. K žádným územním změnám však „v duchu socialismu“ nedošlo a hranice zůstaly identické jako z roku 1920. Stávající stav byl definitivně uzákoněn 13.6.1958.⁵⁴

3.2 Novodobá historie

Vztahy mezi národnostmi se od začátku 50. let na Těšínsku začaly zlepšovat. Částečně kvůli novému režimu a částečně kvůli poučení z minulosti. Těšínsko se kvůli průmyslu stalo pro polskou menšinu atraktivním regionem pro migraci za prací, současně ale docházelo k asimilaci polské národnosti, zvláště kvůli smíšeným manželstvím. Kvůli smlouvám z roku 1947 a 1958 se ale otevřelo mnoho spolků, organizací a škol z polské iniciativy, z nichž nejdůležitější jest PZKO (Polský kulturně-osvětový svaz v České republice).⁵⁵ Mírné potíže (zvláště v oblasti školství) nastaly při změně režimu, proto byly v 90. letech sepsány nové smlouvy. Zvláště důležitou pro zachování polské identity je Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin z roku 1995 a smlouva o vzájemném přátelství a pomoci z roku 1991.⁵⁶

V posledních letech vzniklo hned několik publikací o solidaritě v dobách komunismu, která byla jak vnitrostátní, tak mezinárodní. Řadí se mezi ně např. *Hranicím navzdory: příběh Polsko-československé solidarity* od Petra Blažka a Łukasze Kamińskiego z roku 2017. Sounáležitost obou stran rozděleného Těšínska se projevila i v nedávné době v dubnu 2020. Když byl most přes řeku Olši spojující Český Těšín a Cieszyn byl kvůli pandemii covid-19

⁵⁴ GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999. s. 290-295.

⁵⁵ KOLÁŘ, Ondřej a Dušan JANÁK. *Polská a německá menšina ve Slezsku a na severní Moravě*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2019, s. 41-44.

⁵⁶ BRANNA, Justyna. *Polacy w Czechac*. Warszawa: Wspólnota Polska, s. 13.

uzavřen, na obou stranách řeky se objevily transparenty „Stýská se mi po tobě, Čechu,“ a „I ja za toba, Polaku“ („I mě po tobě, Poláku“).⁵⁷

⁵⁷ Český a polský Těšín rozděluje pandemie, ale spojují vzkazy a píseň. *Čt24* [online]. 13.4.2020 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3076010-udalosti-cesky-a-polsky-tesin-rozdeluje-pandemie-ale-spojui-vzkazy-a-pisen>

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodologie

V praktické části této bakalářské práce je popsán kvantitativní výzkum. K správnému pochopení a zpracování výsledků je třeba se nejdříve seznámit s použitou metodologií. K tomu slouží tato kapitola.

4.1 Úvod do výzkumu

Česko-polské vztahy na Jablunkovsku, ale i na širším Těšínsku, jsou stále živým a často i bolestným tématem. I když z posledních vět teoretické části této práce vyplývá, že dochází k jejich zlepšování, občas se přímo v regionu můžeme setkat s opačným dojmem. Výzkumu vztahů na celém Těšínsku se zejména v 90. letech věnovalo hned několik autorů.

V roce 1997 byla publikována práce Š. Hernové, G. Sokolové a O. Šrajerové, která komparovala sociologické výzkumy provedené na Těšínsku v letech 1989-1994 se staršími výzkumy z dob komunistického režimu. Práce se zaměřovala na národní uvědomění Čechů, Poláků a Slováků v regionu. Zkoumala vztahy majority a menšin v oblasti jazyka, kultury a školství. Z výzkumu vyplynulo, že specifické potřeby menšin (nároky na vzdělání a národní osvětu atd.) byly dobře naplňovány a česká majorita tyto potřeby tolerovala. Ukázal však také, že menšiny jsou výrazně ovlivňovány českým prostředím a ku příkladu většinou dávají přednost českým sdělovacím prostředkům.⁵⁸

V letech 1992-1993 také probíhalo dotazníkové šetření Filozofické fakulty Ostravské univerzity, které zkoumalo polské a smíšené rodiny na území Těšínska. Dotazník se zaměřoval především na intenzitu etnických aspektů u polské menšiny. Závěr byl poměrně překvapující. Přestože byly polské etnické znaky na Těšínské společnosti viditelné, obyvatelé polské národnosti se zřetelně ztotožňovali s českou většinou. Jako hlavní důvod byl uveden jazyk. Poláci ve společnosti více používali češtinu, a to vedlo k asimilaci. Vyšlo však najevo, že i původně etničtí Češi objektivně projevovali více polských znaků, kterých si sami nebyli

⁵⁸ SOKOLOVÁ, Gabriela, Šárka HERNOVÁ a Olga ŠRAJEROVÁ. *Češi, Slováci a Poláci na Těšínsku a jejich vzájemné vztahy*. Šenov: Tilia, 1997, s. 177-178.

vědomi, zvláště v oblasti jazyka a kultury. Tento průnik etnik autoři označili za docela mladý proces, který v minulosti (snad i díky národnostním konfliktům) neexistoval.⁵⁹

Jiný typ výzkumu proběhl v roce 2010 v Ústavu historických věd Slezské univerzity v Opavě. Byla provedena analýza polského tisku na obou stranách Těšínska z let 1989-1992. Cílem bylo zjistit, jak Poláci hodnotili historii, současnost a budoucnost česko-polských vztahů skrze tisk. Podle autorů se od těchto let do roku 2010 stalo v této oblasti mnoho pozitivních změn, stále ale přetrvávaly stereotypy ohledně minulosti.⁶⁰

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu této bakalářské práce je zjistit současný stav mezilidských vztahů na Jablunkovsku, a současně také tento stav porovnat s poznatky z minulosti, které byly vylíčeny v teoretické části. Část výzkumu se také zabývá preferencemi jazyku školy v závislosti na národnosti.

4.3 Metody výzkumu

K provedení tohoto výzkumu jsem zvolila kvantitativní formu v podobě dotazníku. Dotazník se skládá z 19 otázek, z nichž jsou 2 otázky otevřené. U několika otázek jsem ponechala jednu možnost odpovědi jako otevřenou. Někteří respondenti tak na otázky odpovídali vlastními slovy. Jedná se tedy o dotazník s kvalitativními prvky.

Tento dotazník respondenti vyplňovali elektronicky skrze platformu Google Forms. Pomocí sociálních sítí jsem jím oslovila lidi, kteří žijí nebo pocházejí z Jablunkovska (oblast zhruba od Bystřice po Hřčavu a Bukovec). Otázky se vedle pohlaví, věku a národnosti ptají na názory respondentů ohledně školství, mezilidských vztahů, znalosti historie Jablunkovska, a stavu polské menšiny.

Před umístěním dotazníku na internet byl proveden předvýzkum. Dotazník jsem předložila pěti respondentům, dvou Polákům a třem Čechům ve věkovém rozmezí 18-50. Požádala jsem je o vyplnění dotazníku a poskytnutí zpětné vazby, zvláště v oblasti

⁵⁹ SIWEK, Tadeusz. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996, s. 44-45.

⁶⁰ BORÁK, Mečislav. *Očima Poláků: historie a současnost československo-polských vztahů a polská menšina v Československu v zrcadle polského tisku na Těšínském Slezsku v letech 1989-1992: komentovaná bibliografie*. V Opavě: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010, s. 141.

srozumitelnosti otázek a případných obtíží při vyplňování. Jeden respondent navrhnul povolit zvolení více odpovědí při otázce o národnosti, což jsem učinila. Jiné výhrady nezazněly.

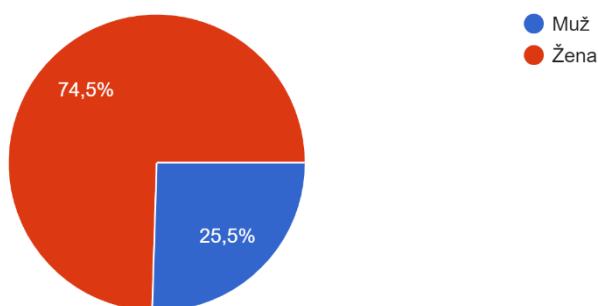
4.4 Výzkumný vzorek

Výzkumu se zúčastnilo 102 obyvatel Jablunkovska, z nichž 70,6 % se zde narodilo a taky zde bydlí, 12,7 % se zde přistěhovalo a 16,7 % odtud pochází, ale bydlí jinde.



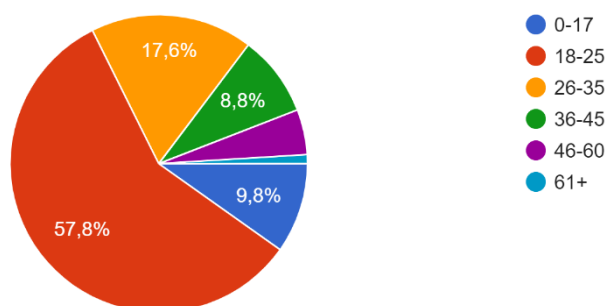
Obrázek 1: Původ respondentů, převzato z otázky č. 2. (Zdroj: autor.)

Výzkumný vzorek se skládal z 26 mužů a 76 žen.



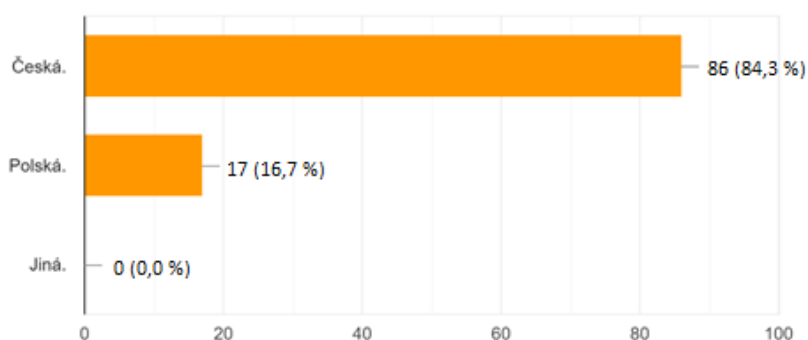
Obrázek 2: Pohlaví respondentů, převzato z otázky č. 19.

Největší věková skupina zahrnovala respondenty ve věku 18-25 let (57,8 %), dále 26-35 let (17,6 %) a třetí nejpočetnější skupinu tvořili respondenti do 17 let věku (9,8 %)



Obrázek 3: Věk respondentů, převzato z otázky č. 18. (Zdroj: autor.)

Dotazník vyplnilo 85 občanů s českou národností a 16 občanů s polskou národností. Překvapivě pouze jeden respondent využil možnosti zvolit obě národnosti.



Obrázek 4: Národnost respondentů, převzato z otázky č. 3. (Zdroj: autor.)

4.5 Hypotézy

Na základě poznatků z literatury použité v teoretické části a z výše zmíněných výzkumů jsem zformulovala tyto čtyři hypotézy.

H 1: Všichni polští respondenti by své děti umístili do školy s polským vyučovacím jazykem.

Podle kvalitativního výzkumu Ondřeje Klípa z roku 2005 se Poláci na Těšínsku snaží předejít asimilaci své národnosti vyzdvihováním polské národní identity, zejména pomocí

literatury a kultury.⁶¹ Školství je neodmyslitelně jeden z nejdůležitějších prvků, které formují národní uvědomění člověka. Proto se domnívám, že každý občan s polskou národností (nehledě na národnost partnera) by umístil své dítě do školy s polským vyučovacím jazykem.

H 2: Více než polovina respondentů si bude myslet že žáci ze škol s polským vyučovacím jazykem jsou zvýhodněni.

Tato hypotéza vznikla spíše z osobní zkušenosti. Nespočetněkrát jsem byla svědkem debat o jednom či druhém typu školství. Výsledek těchto debat byl většinou stejný, a to že „polské“ školy jsou „lepší“. Tento pohled je těžko ověřitelný, jelikož porovnávání typů školství spadá do odvětví srovnávací pedagogiky. Názor většiny ale pomocí dotazníku zjistíme docela snadno.

H 3: Polští obyvatelé budou národnosti dávat větší důležitost než obyvatelé čeští.

Tato hypotéza je spojená s hypotézou první. Také vyplývá z výzkumu zmiňovaného u první hypotézy. Přítomnost a činnost polské národní menšiny je na Jablunkovsku patrná, ne-li dominantní. Ať už se jedná o sloupky v polštině a *po naszymu* v regionálním tisku, nebo o velké akce jako je například Gorolskie Święto. K tomu všemu je jistě zapotřebí mít silný vztah ke své národnosti. Kdyby se takto obyvatelé s polskou národností takto nepřičiňovali o ožívání své kultury, jistě by pomalu pod procesem asimilace vymizela (a spolu s ní i polská národnost).

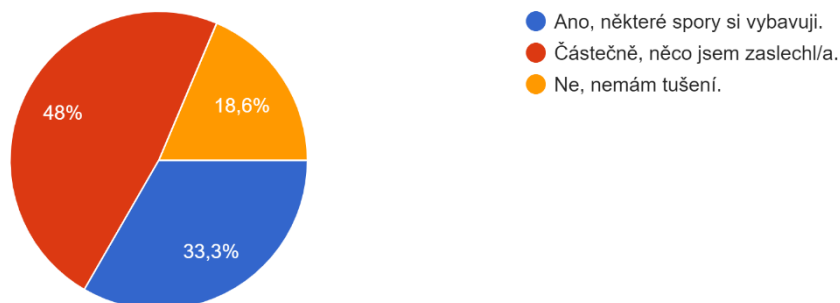
H 4: Vztahy mezi Čechy a Poláky bude většina respondentů hodnotit jako dobrý.

Z dříve uvedených výzkumů vyplývá, že dnes jsou potřeby polské komunity na Těšínsku naplněny. V minulosti byl právě nedostatek podpory polské národnosti jednou z příčin mezilidských nepokojů. Proto můžeme předpokládat, že úměrně se zlepšením práv menšin se i vztahy mezi národnostmi postupně zlepšují, a proto jsou již na dobré úrovni.

⁶¹ KLÍPA, Ondřej. Kolektivní identita polské menšiny na českém Těšínsku. In BITTNEROVÁ, Dana a MORAVCOVÁ, Mirjam. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005, s. 81-82.

5 Analýza výsledků výzkumu

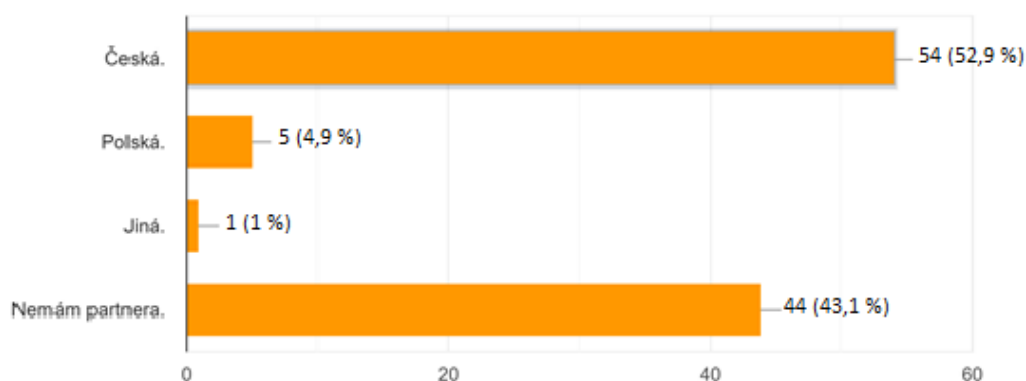
Otázka č. 1: Jste seznámen/a s konflikty, které se od roku 1918 odehrály na území Jablunkovska/Těšínska? (např. sedmidenní válka, spory o území po 2. světové válce ...)



Obrázek 5: Seznámení respondentů s historií regionu. (Zdroj: autor.)

Seznámení obyvatel Jablunkovska s jeho historií je dle mého názoru velmi důležitým faktorem při posuzování novodobých národnostních sporů. Z této otázky můžeme odvodit, zda jsou hypotetické novodobé konflikty podloženy záští z minulosti, nebo zda mají jiné příčiny. Je ovšem třeba podotknout, že i neznalí historie mohou cítit zášť k jedné či oné národnosti v závislosti na vliv prostředí, ve kterém vyrůstali. Přestože respondenti většinou odpovídali kladně, 19 lidí nemělo o historických událostech regionu ani tušení. Jenom jeden z těchto respondentů přitom nebyl zdejší – narodil se jinde, ale žije zde. Všichni tito respondenti byli Češi, až na jednoho. Co je méně překvapivé je fakt, že tito respondenti nejsou starší 35 let věku.

Otázka č. 4: Jaká je národnost Vašeho partnera?

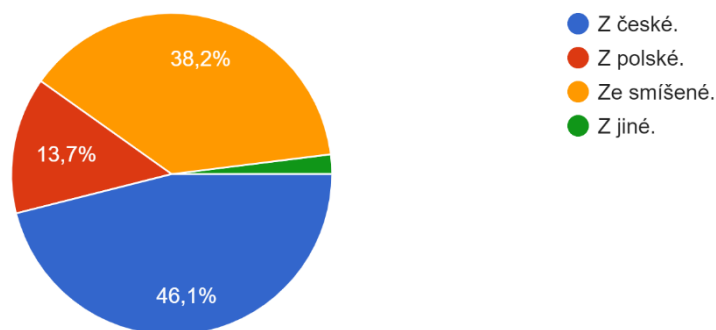


Obrázek 6: Národnost partnerů respondentů. (Zdroj: autor.)

Tato otázka byla položena zejména kvůli 3. hypotéze a 1. hypotéze, která vychází z předpokladu, že se Poláci snaží předcházet asimilaci vyzdvihováním své národnosti.

V minulosti docházelo k největší asimilaci právě smíšenými vztahy. Podle odpovědí k této otázce ale národnost partnera již nehraje při asimilaci tak velkou roli, neboť pouze dva občané s polskou národností uvedli národnost svého partnera za polskou (jeden za polskou i českou.)

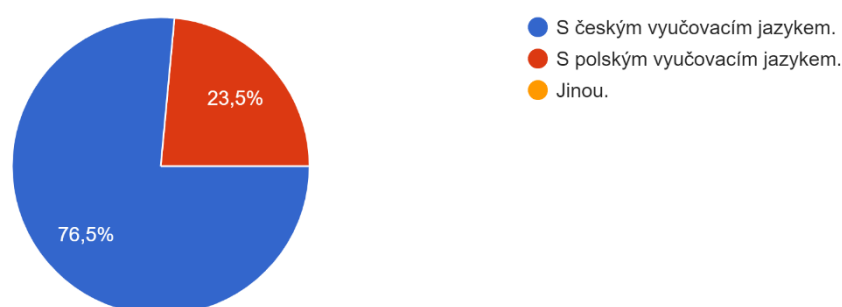
Otázka č. 5: Z jaké rodiny pocházíte?



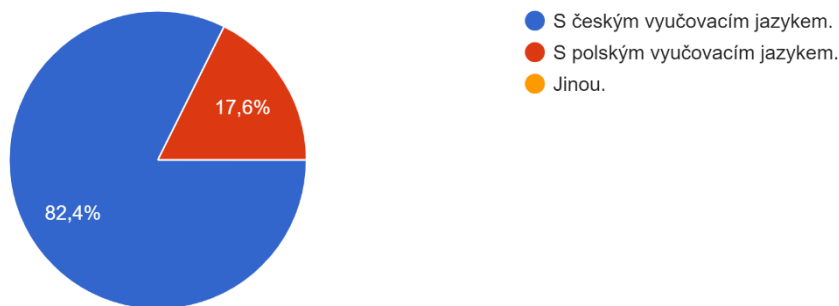
Obrázek 7: Rodinný původ respondentů. (Zdroj: autor.)

Asimilační proces je v této otázce již více zřetelný. Téměř polovina dotázaných odpověděla, že pochází z české rodiny. Druhou nejčastější možností byla rodina smíšená. Za rodinu smíšenou považujeme rodinu, ve které je jeden z rodičů Polák, a jeden Čech. Z 39 respondentů, kteří tuto možnost zvolili, byli jen 2, kteří se identifikovali jako Poláci. Jeden respondent ze smíšené rodiny se identifikoval jako Polák i Čech. Jeden respondent z polské rodiny uvedl svoji národnost jako českou, zbytek respondentů z polských rodin měli se svou rodinou totožnou národnost, stejně jako všichni respondenti z českých rodin. Dva respondenti uvedli původ své rodiny za jiný, národnost ale uvedli českou.

Otázka č. 6 a otázka č. 7: Jakou základní/střední školu navštěvujete, nebo jste v minulosti navštěvoval/a?



Obrázek 8: Základní vzdělání respondentů. (Zdroj: autor.)

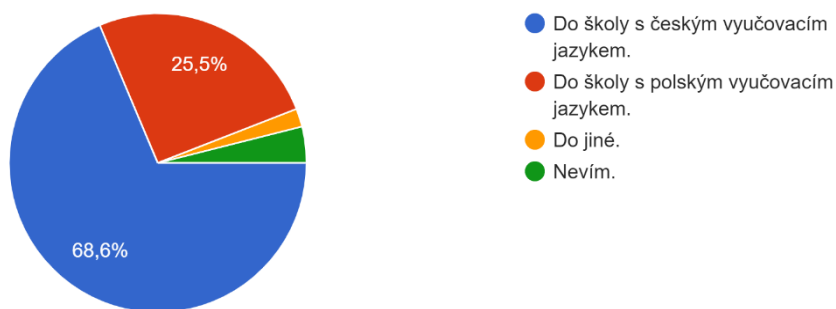


Obrázek 9: Střední vzdělání respondentů. (Zdroj: autor.)

Na těchto grafech je asimilační trend také jasně viditelný. Všichni respondenti polské národnosti uvedli, že navštěvují/navštěvovali školu s polským vyučovacím jazykem. Navíc tuto odpověď zvolilo šest občanů s českou národností ze smíšených rodin, a jeden z rodiny polské. Na obrázku 9 je červený výřez o poznání menší, než na obrázku 8. Všech šest českých respondentů ze smíšených rodin totiž přešlo na střední školu s českým vyučovacím jazykem, kromě českého respondenta z polské rodiny. Důvodů k této změně může být několik, za nejhlavnější se ale zcela určitě řadí nedostatek odborně zaměřených „polských“ středních škol v regionu.

V první otázce o znalosti historie Jablunkovska a Těšínska zaškrtno odpověď „Ano, některé konflikty si vybavuji“ 13 (54,2 %) žáků škol s polským vyučovacím jazykem, ale jen 21 (27 %) žáků škol s českým vyučovacím jazykem. Z těchto údajů můžeme usuzovat, že výuka o regionální historii na školách s polským vyučovacím jazykem je více začleněná do učiva.

Otázka č. 8: Do jaké základní školy jste/byste umístili Vaše děti?



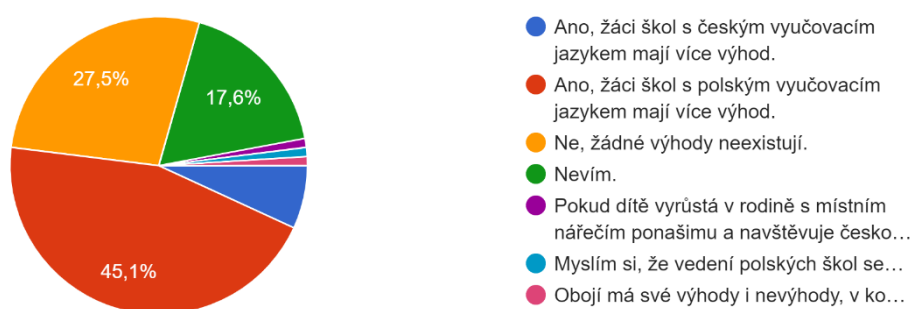
Obrázek 10: Preference škol. (Zdroj: autor.)

Tato otázka se váže k první hypotéze. Do školy s polským vyučovacím jazykem by svoje děti přihlásilo 26 (25,5 %) respondentů. To jsou téměř všichni polští respondenti plus 10 českých respondentů (včetně jednoho respondenta dvojí národnosti). Tyto české respondenty

nespojuje žádný specifický znak. Někteří pocházejí ze smíšených rodin, někteří dokonce z českých, někteří mají polské, a někteří české partnery. Kategorii „nevím“ zvolili 4 respondenti, kategorii „Do jiné“ pak 2 respondenti, z toho jeden Polák. Stále by ale většina respondentů (68,6 %) umístila své dítě do „české“ školy.

První hypotéza se tímto nepotvrzuje. Je to ovšem velmi těsné, jelikož pouze jeden respondent polské národnosti by své dítě umístil do jiné školy, než je škola s polským vyučovacím jazykem.

Otázka č. 9: Jsou podle Vás někteří žáci zvýhodnění?



Obrázek 11: Názor respondentů na zvýhodnění žáků místních škol. (Zdroj: autor.)

Tato otázka se přímo týká hypotézy druhé. Respondenti měli na výběr ze čtyř možností – žáci z „českých“ škol jsou zvýhodnění, žáci z „polských“ škol jsou zvýhodnění; nikdo není zvýhodněn; nevím; nebo mohli napsat svůj vlastní názor. Největší podíl má odpověď „Ano, žáci škol s polským vyučovacím jazykem mají více výhod“ – zvolilo ji 45,1 % dotázaných. Následuje možnost uvádějící neexistenci výhod s 27,5 % a možnost „Nevím“ se 17,6 %. Podle 6,9 % respondentů jsou zvýhodněni žáci ze škol s českým vyučovacím jazykem. Překvapivě tuto možnost zvolili pouze respondenti s českou národností. Možnost vyjádřit se svými vlastními slovy zvolili 3 respondenti. Toto jsou jejich odpovědi:

Respondent č. 44: *Myslím si, že vedení polských škol se více angažuje v dotacích a spolupracích, proto moje odpověď je ano, žáci škol s polským vyučovacím jazykem mají více výhod, ale jen proto, že si to umí zařídit.*

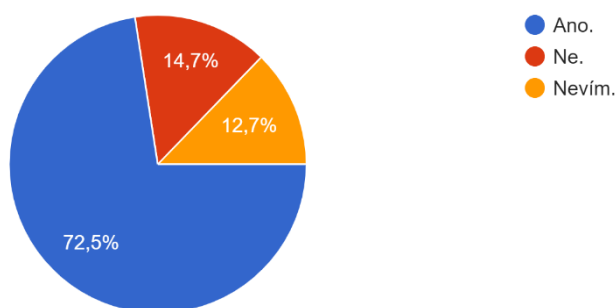
Respondent č. 92: *Obojí má své výhody i nevýhody, v konečném důsledku to je za mě na stejné úrovni*

Respondent č. 8: *Pokud dítě vyrůstá v rodině s místním nářečím ponašimu a navštěvuje českou školu, má stejné výhody jazyka jako žák s polským vyučovacím jazykem. Co se však týče vztahů žáka a postavení ve společnosti v oblasti Jablunkovska, tak nejsou žádné výhody, protože i s českou národností rozumí polskému jazyku.*

Dle mého názoru je tvrzení respondenta č. 44 totožné s názorem ostatních, kteří považují žáky ze škol s polským vyučovacím jazykem za zvýhodněné. Bohužel k tomuto tvrzení nejsou k ověření žádné oficiální zdroje, ale je obecně známo, že jsou školy s polským vyučovacím jazykem v regionu velmi dobře organizovány a financovány jak z české, tak z polské strany. Toto je způsobeno nejen zákony o menšinovém vzdělávání, ale také zájmem Poláků z Polska o vzdělání polské menšiny v ČR. Tento zájem zřejmě přetrval z minulého století, kdy hrálo vzdělávání klíčovou roli při snaze o odbourávání asimilace. K dalším možným výhodám polského školství můžeme z pedagogického hlediska přičíst menší třídní kolektivy, ve kterých se pedagog může věnovat žákům více individuálně, nebo výhodu vzdělání ve dvou jazycích.

Nicméně se hypotéza č. 2 znovu těsně nepotvrdila, jelikož jsou žáci ze škol s polským vyučovacím jazykem zvýhodnění jen podle 46 respondentů ze 102, což je nečiní většinou.

Otázka č. 10: Mají podle Vás zdejší občané s polskou národností dobré podmínky pro získání plnohodnotného "polského" vzdělání?



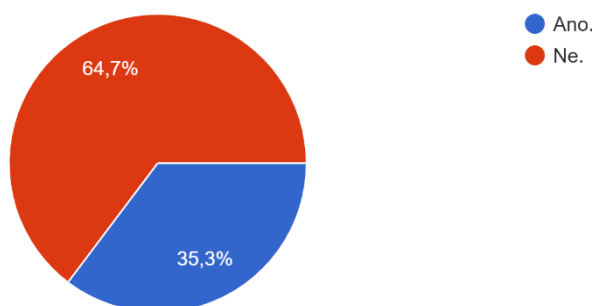
Obrázek 12: Kvalitu vzdělání na školách s polským vyučovacím jazykem. (Zdroj: autor.)

Jak už bylo dříve několikrát zmíněno, vzdělání hraje v získávání národní identity a uvědomění velkou roli. Proto je důležité toto vzdělání nepodceňovat. Podle 74 lidí (72, 5 %) zúčastněných ve výzkumu je vzdělávací soustava pro občany polské národnosti na Jablunkovsku dostačující. Za nedostačující ji označilo 15 (14,7 %) respondentů, z toho však jen 2 navštěvovali školu s polským vyučovacím jazykem. Třetí možnost zvolilo 13 (12,7 %) respondentů, z toho 3 z „polských“ škol. V přepočtu na procenta tedy kolem 92 % polských respondentů dotazníku zastává názor, že je menšinové školství plnohodnotné. V praxi by to tedy znamenal velký krok k odstranění k asimilace. Problémem nejspíš nastává při volbě

střední či vysoké školy, kdy i lidé s polskou národností volí více prakticky (jak jsme se mohli přesvědčit u předchozí otázky).

Otázka č. 11: Zaznamenal/a jste někdy nějaký konflikt mezi obyvateli Jablunkova, který byl podmíněn národností?

Otázka č. 12: Pokud jste v přechozí odpovědi zaznamenal/a ano, napište prosím, o jaký konflikt se zhruba jednalo.



Obrázek 13: Zkušenost respondentů s národnostně podmíněnými konflikty. (Zdroj: autor.)

Při zkoumání zdejších mezilidských vztahů je tato otázka nezbytná, zvláště pokud chceme dnešní stav srovnat s minulostí. S národnostně podmíněným konfliktem se nesetkalo 66 (64,7 %) respondentů, což je příjemné překvapení. Naopak 36 (35,3 %) respondentů tuto zkušenost má. 34 % Čechů odpovědělo „ano“, zatímco z Poláků takto odpovědělo 41 %. Polští obyvatelé se tak s konflikty setkávají o něco více. 28 respondentů tyto zkušenosti blíže specifikovali v otázce č. 12. Zde jsou některé vybrané odpovědi:

Respondent č. 1: *Jednalo se o spor ohledně městského lesa.*

Respondent č. 43: *Drobné mezilidské strkanice, motivovány především národní hrdostí.*

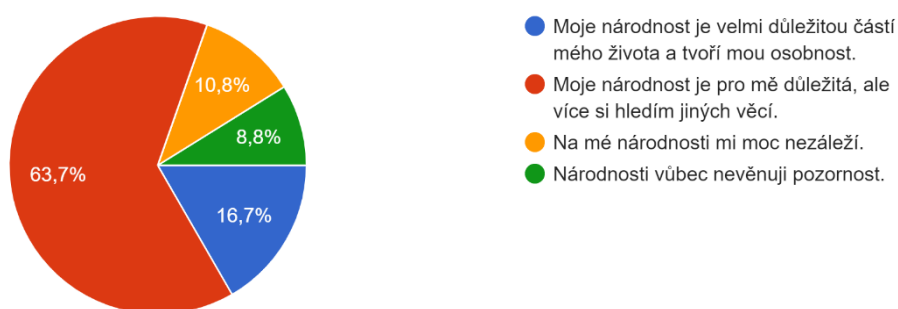
Respondent č. 48: *Čech: "jsi Polák, tak jdi tam, odkud jsi přišel..." -běžný začátek konfliktů z našeho dětství. (Škoda, že většina lidí neví, že naše baráky tady stály vždycky, jenom se měnily hranice)*

Respondent č. 67: *Ničení polských nápisů na nádražích.*

Respondent č. 91: *U smíšených manželství, do jaké školy dají děti. Česko – polské nápisy obcí.*

Ostatní odpovědi se nesly v podobném duchu. Většinou se jednalo o malé hádky mezi dětmi ze základních škol, porovnávání národností, ničení polských názvů měst. Zatím největší novodobý „konflikt“ (který však zdaleka nedosahuje intenzity konfliktů v první polovině minulého století) byla otázka Městského lesa v Jablunkově, o které se zmínil respondent č. 1. Ve zkratce se jednalo o spory mezi městem Jablunkov a místním spolkem PZKO o vlastnictví folklorního areálu Městského lesa přibližně v letech 2015-2018.⁶²

Otázka č. 13: Jak důležitou roli hraje ve Vašem životě Vaše národnost?



Obrázek 14: Důležitost národnosti v životech respondentů. (Zdroj: autor.)

Otázka č. 13 se přímo týká hypotézy č. 3. Respondenti podle důležitosti národnosti ve svém životě vybírali ze čtyř možností. Možnost, která přikládá národnosti nejvyšší míru důležitosti, je v grafu vyznačena červeně. Naopak možnost přikládající národnosti důležitost nejnižší je vyznačena zeleně. Pro lepší přehlednost jsem vypsala výsledky odpovědí obou národností do tabulky.

Možnost	Moje národnost je velmi důležitou částí mého života a tvoří mou osobnost.	Moje národnost je pro mě důležitá, ale více si hledím jiných věcí.	Na mé národnosti mi moc nezáleží.	Národnosti vůbec nevěnuji pozornost.
Polská	23,5 %	64,7 %	11,8 %	0 %
Česká	15,3 %	63,5 %	10,6 %	10,6 %

Tabulka 1: Procentuální podíl odpovědí k otázce č. 13 u obou národností.

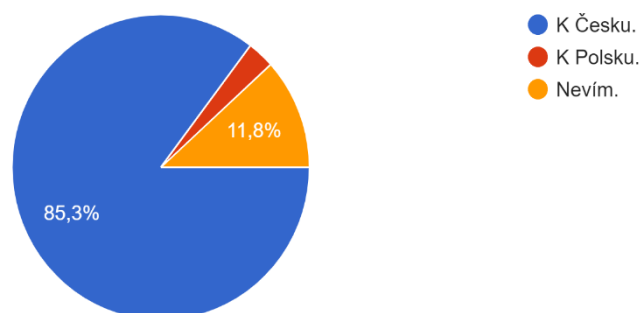
Z tabulky lze vyčíst, že odpovědi polských respondentů dávají národnosti větší důležitost než odpovědi českých respondentů. První dvě odpovědi, které přiřítají národnosti největší

⁶² Průlom v jednání – město získalo celý areál PZKO. *eHutník* [online]. Třinec: Třinecké Železárny, c2013-2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://ehutnik.cz/zpravy/prulom-v-jednani-mesto-ziskalo-cely-areal-pzko>

důležitost, zaškrtno procentuálně víc Poláků než Čechů. Stejně tomu tak je u třetí neutrální odpovědi. Naopak poslední možnost, která nepřičítá národnosti žádnou pozornost, zaškrtnli pouze Češi.

Potvrzuje se tak třetí hypotéza. Podle dotazníku místní Poláci skutečně dávají národnosti větší důraz než Češi.

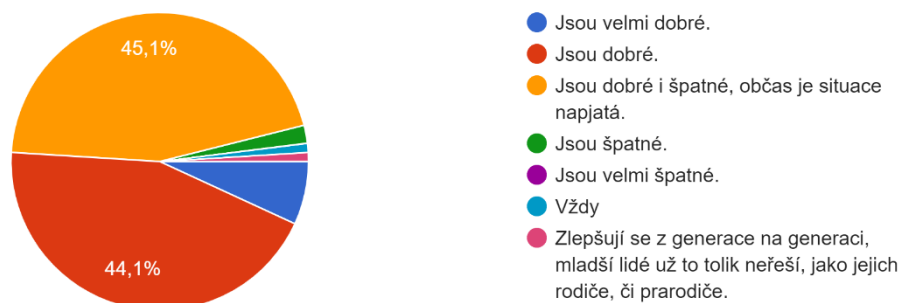
Otázka č. 14: Kam by podle Vašeho názoru mělo patřit Jablunkovsko/Těšínsko?



Obrázek 15: Procentuální podíl dotazovaných vyjadřující svůj názor na umístění Jablunkovska/Těšínska. (Zdroj: autor.)

U odpovědi na tuto otázku je téměř zcela jisté, že by před sto lety byly markantně odlišné od těch nynějších. Jablunkovsko a s ním celé Těšínsko podle 85,3 % respondentů dotazníku má spadat pod Česko, jak tomu také je. K Polsku by jej přiřadili jen 3 dotazovaní, tedy 2,9 %. Nadmíru zajímavé je, že dva z těchto respondentů jsou Češi a jeden je občan s dvojí národností. Svým názorem si nebylo jisto 12 (11,8 %) respondentů – 5 Poláků a 7 Čechů. Procentuálně jsou si ale více nejistí Poláci – neutrální možnost zvolilo až 30 % všech polských dotázaných, zatímco z Čechů to bylo jen kolem 8 %. To už je více očekávatelné. Přesné názory lidí z doby před sto lety samozřejmě nejsou k dispozici, vzhledem k tehdejšímu poměru obyvatelstva by ale tento graf nejspíš vypadal podobně, jen by se prohodily údaje červeného a modrého úseku.

Otázka č. 15: Jak byste zhodnotil/a vztahy mezi obyvateli s českou a polskou národností?



Obrázek 16: Zhodnocení mezilidských vztahů respondenty dotazníku. (Zdroj: autor.)

Většina respondentů výzkumu zhodnotila mezilidské vztahy na Jablunkovsku jako dobré nebo velmi dobré (dohromady 51 % všech respondentů). Až 45,1 % respondentů by tyto vztahy popsalo za dobré i špatné, v závislosti na situaci. Za špatné by zdejší vztahy popsali 2 lidé, jako velmi špatné by je nepopsal nikdo. Dva respondenti využili možnosti odpovědět na otázku vlastními slovy. Jeden z nich v odpověď uvedl tajemné „vždy“.

Respondent č. 91: *Zlepšují se z generace na generaci, mladší lidé už to tolik neřeší, jako jejich rodiče, či prarodiče.*

Názor tohoto respondenta poměrně dobře vystihuje objektivní skutečnost. Ve výsledku se skutečně vztahy mezi obyvateli české a polské národnosti zlepšují, tím se potvrzuje hypotéza č. 4.

Otázka č. 16: Existuje něco, co vám vadí u soužití Čechů a Poláků na Jablunkovsku?

Tato otázka byla dobrovolná a respondenti na ni odpovídali vlastními slovy. Odpovědělo na ni 52 dotázaných. 9 respondentů však uvedlo, že jim nic nevadí. Zde je pár vybraných odpovědí:

Respondent č. 20: *Ano, polské nápisy a jejich nadřazenost nad Čechy. Většina Poláků je zaměstnáno na obecním úřadě, což problém není, ale když přijdu a chci něco vyřídit, oni spustí "ponašimu" a neuvědomují si, že někteří touto řečí nemluví.*

Respondent č. 71: *Vím, že hodně žáků ale i někteří učitelé českých škol neznají historii tohoto území, a proto vzniká mnoho úplně zbytečných nedorozumění a konfliktů.*

Respondent č. 10: *Místo abychom žili spolu, pomáhali si a čerpali z kulturního dědictví jedni druhých, tak někdy soupeříme a snažíme si něco dokazovat.*

Respondent č. 63: *Kdybych měl vytknout jednu věc, byla by ji zřejmě hlášení zastávek v polštině, přeci jenom – jsme stále na území České republiky.*

Respondent č. 24: *U Poláků mi vadí neustálé zviditelňování vlastní nenaplněné identity.*

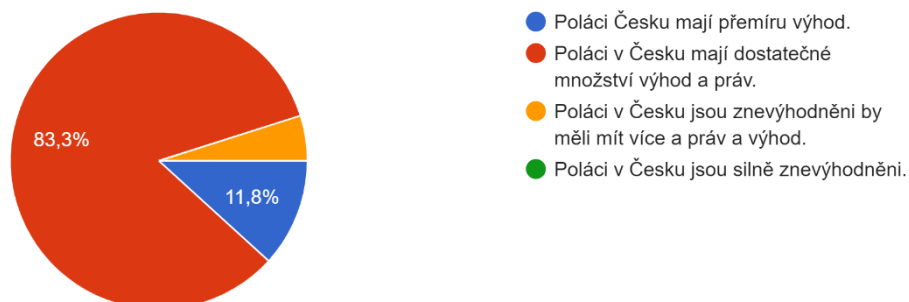
Respondent č. 38: *Když nedají na první místo lidství.*

Respondent č. 53: *Soutěživost, nespolupráce ...*

Respondent č. 54: *Nechuť některých obyvatel (jak českých, tak polských) ke společnému bezproblémovému soužití.*

Mnoho odpovědí se opakovalo, zejména ohledně hlášení zastávek v polštině, polských nápisů a používání polštiny nebo nářečí na místech jako úřady a obchody. Z odpovědí vyplývá, že současné problémy v mezilidských vztazích nejsou způsobeny nenávisťmi mezi obyvateli, ale spíše přehnanou soutěživostí mezi národy. Obyvatelstvo je stále docela zřetelně oddělené, ale už mezi ním nevládne tak velká nevraživost, jako na počátku minulého století.

Otázka č. 17: Jaká je podle Vás situace polské menšiny v Česku?



Obrázek 17: *Situace polské menšiny v Česku podle názoru dotazovaných. (Zdroj: autor.)*

Podle názoru 85 (83,3 %) dotazovaných má polská menšina v Česku dostatečné množství práv i výhod. 12 (11,8 %) respondentů zastává názor, že mají výhod až nadmíru. Všichni tito respondenti jsou české národnosti. Naopak svůj názor o znevýhodnění polské menšiny v Česku vyslovilo 5 (4,9 %) lidí, z toho jeden Čech, tři Poláci a jeden respondent s dvojí národností. Nikdo z respondentů nesouhlasil s výrokem, že jsou Poláci v Česku silně znevýhodněni.

6 Diskuse

Výzkum proběhl takřka bez problému. Jedinou nevýhodou byla jeho elektronická forma, kvůli níž bylo obtížné zajistit účast respondentů vyššího věku. Nevyvážený byl také poměr pohlaví a zdánlivě i národnosti, ve skutečnosti ale poměr Čechů a Poláků docela věrně kopíroval obyvatelstvo Jablunkova. Výsledky se ukázaly být nepředvídatelné, o čemž svědčí dvě neprokázané hypotézy.

V průběhu analýzy výzkumu se mi částečně podařilo nahlédnout do problematiky asimilace, což původně nebylo v plánu. Ukázalo se, že obyvatelé Jablunkovska jsou silně ovlivňováni Českou většinou. Zvláště, pokud pocházejí ze smíšených rodin. V podstatě se tak potvrdilo přetrvání trendů z 90. let, které byly zkoumány ve výzkumech zmíněných na začátku praktické části. Bohužel můj dotazník neobsahoval žádné otázky ohledně preference médií, literatury, nebo jazyka, což by se ke zkoumání tohoto jevu jistě hodilo.

Hypotézy spojené se školstvím (první a druhá hypotéza) se jen velmi těsně nepotvrdily, výsledky odpovědí ale nebyly úplně překvapující. Základní školy s vyučovacím polským jazykem se stále těší oblibě nejen u obyvatel s polskou národností. Oproti tomu střední vzdělávání je více upřednostňováno v češtině. Z porovnání otázky č. 1 a otázky č. 6 vychází najevo markantní rozdíl mezi vědomostmi o regionální historii mezi žáky „českých“ a „polských“ škol. V praxi by se tento poznatek dal využít k rozšíření výuky dějin Těšínska na školách s českým vyučovacím jazykem, popřípadě by obě školy mohly na této výuce spolupracovat. O vyšší úrovni vzdělání na školách s polským vyučovacím jazykem vypovídá i výsledek z otázky č. 9. 45 % respondentů uvedlo, že toto vzdělání považují za více výhodné.

Výsledky otázek mapujících novodobé konfliktů mezi obyvateli Jablunkovska byly veskrze pozitivní – ve smyslu eliminace konfliktů. Žádný národnostně podmíněný konflikt nezažilo 66 respondentů ze 102. Zbytek respondentů zmiňovali drobné mezilidské problémy, podmíněny spíše soutěživostí a mírnou nevraživostí pramenící z vlivu prostředí než nenávisť. Konec konců se ukázalo, že pro oba národy je národnost důležitá (až 80 % respondentů považují národnost za důležitou nebo nejdůležitější v tvorbě osobnosti). Více však národnosti věnuje pozornost polská menšina, čímž se potvrdila třetí hypotéza.

Při analýze výzkumu mě nejvíce zarazil výsledek 14. otázky, která se dotazovala na názor respondentů na příslušnost Jablunkovska/Těšínska. Odhadovala jsem, že alespoň deset respondentů by region přiřadilo k Polsku. Nakonec to byli jen respondenti 3, z toho ale dva Češi a jeden občan s dvojí národností. Nejdůležitějším východiskem z výzkumu je ale fakt, že vztahy mezi českými a polskými obyvateli na Jablunkovsku jsou stabilizované a jsou na dobré cestě.

Většina respondentů ohodnotila vztahy jako dobré, zbytek za dobré i špatné a jen dva lidé za špatné. Čtvrtá hypotéza se tak ověřila jako pravdivá.

Porovnání názorů dnešního obyvatelstva Jablunkovska s názory obyvatel před sto lety samozřejmě není možné provést zcela přesně, jelikož nejsou k dispozici žádná historická kvantitativní fakta. S jistotou ale můžeme říct, že se vztahy přece jen zlepšily. Výzkum by ovšem mohl být zajímavější a přínosnější, kdyby v něm bylo položeno více otázek ohledně asimilace a historie. Toto těžko uchopitelné téma by jistě lépe zmapovalo více vhodně formulovaných otevřených otázek, ve kterých by respondenti uvedli své názory ohledně školství. I tak se ale prostřednictvím položených kvalitativních otázek podařilo získat mnoho rozmanitých postřehů respondentů. Ve shrnutí bylo zjištěno, že na Jablunkovsku je proces asimilace polské menšiny zřetelný, nicméně polské národnostní uvědomění a polské školství tento fenomén vyvažuje.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na česko-polské vztahy na Jablunkovsku v minulosti a současnosti. Byla rozdělena do dvou částí. V teoretické části byla ve třech kapitolách popsána minulost národnostních konfliktů na Jablunkovsku a Těšínsku od roku 1918 až do novodobých dějin. Nejhorší stav mezilidských vztahů byl na Jablunkovsku nepochybně v rozmezí let 1918-1948, poté se situace začala uklidňovat.

Při tvorbě teoretické části byly použity archivní prameny, odborné knihy i výpovědi pamětníku. V každé kapitole byla obecně popsána situace na celém Těšínsku, specifičtěji se pak text věnoval Jablunkovu a okolí. Úkolem této části bylo podat podklad pro bližší pochopení národnostní situace na dnešním Jablunkovsku.

Cílem praktické části bylo zjistit současný stav mezilidských vztahů mezi Poláky a Čechy v tomto regionu. Pro účely práce byl zhotoven kvantitativní dotazník s kvalitativními prvky. Dotazník byl určen pro obyvatele Jablunkova a okolí a zjišťoval jejich názory ohledně národnosti, konfliktů s ní spojených, zdejšího dvojího školství, historie a obecně soužití Poláku a Čechů. Východiskem k otázkám byly výsledky výzkumů z prováděných na Těšínsku v 90. letech. Dotazník byl volně přístupný na internetu a vyplnilo jej 102 respondentů.

Na začátku praktické části byly stanoveny čtyři hypotézy, z nichž se potvrdily dvě. Podle těchto hypotéz tedy většina obyvatel zhodnotila vztahy mezi Čechy a Poláky jako dobrý, a polští obyvatelé dávali národnosti větší důležitost než obyvatelé čeští. Vztahy mezi oběma národnostmi se tak prokazatelně zlepšují. Na druhou stranu se zde ovšem vyskytuje proces asimilace polské menšiny, kterou se více či méně daří odbourávat velkým národním uvědoměním Poláků. V dotazníku byly dvě otázky, ve kterých se respondenti mohli vyjádřit svými vlastními slovy. Z jejich výpovědí vyplývá, že dnešní národnostní konflikty a problémy jsou o mnoho mírnější než před sto lety.

Dvě hypotézy týkající se polského školství se při výzkumu velmi těsně nepotvrdily. Přesto je z odpovědí respondentů zřejmé, že školy s polským vyučovacím jazykem jsou na Jablunkovsku stále oblíbené, v některých případech jim dávají přednost i čeští občané. Zvláště ve výuce regionálních dějin jsou pak tyto školy důslednější.

Seznam zkratk

ČSR – Československá republika

PZKO – Polský kulturně-osvětový svaz v České republice

Tzv. – takzvaně

RN – *Rada Narodowa*

ZNV – Zemský národní výbor

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablíčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*. Druhé, opravené vydání. Praha: Epocha, 2018. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-7557-150-2.

BITTNEROVÁ, Dana a MORAVCOVÁ, Mirjam. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005. ISBN 80-902785-8-2.

BORÁK, Mečislav. *Očima Poláků: historie a současnost československo-polských vztahů a polská menšina v Československu v zrcadle polského tisku na Těšínském Slezsku v letech 1989-1992: komentovaná bibliografie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s ISBN 978-80-7248-573-4.

BRANNA, Justyna. *Polacy w Czechac*. Warszawa: Wspólnota Polska. ISBN 83-88416-20-0.

DŁUGAJCZYK, Edward. *Tajny front na granicy cieszyńskiej: Wywiad i dywersja w latach 1919-1939*. Katowice: Śląsk, 1993. ISBN 83-85831-03-7.

GAWRECKI, Jan a Mečislav BORÁK. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava: Advertis, 1992.

GAWRECKI, Dan. *Dějiny Českého Slezska 1740-2000 II*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historie a muzeologie, 2003. ISBN 80-7248-226-2.

GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999. ISBN 8-902355-4-9.

JANUSZEWSKA-JURKIEWICZ, Joanna. *Zaolzie w polityce rządu i opinii społeczeństwa polskiego (1925-1937)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. ISBN 83-226-1072-6.

KASZPER, Roman, Bohdan MAŁYSZ a Józef SZYMECZEK. *Poláci na Těšínsku: studijní materiál*. Český Těšín: Kongres Poláků v České republice, 2009. ISBN 978-80-87381-00-7.

KUBÍK, Lubomír. *Těšínský konflikt: [dramatické okamžiky česko-polských vztahů]*. Druhé, opravené vydání. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-719-8458-2.

KOLÁŘ, Ondřej a Dušan JANÁK. *Polská a německá menšina ve Slezsku a na severní Moravě*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2019. ISBN 978-80-87789-63-6.

KOŘALKOVÁ, Květa. *Československo-polské vztahy 1945-1961*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1962.

MACHAČOVÁ, Jana a Jiří MATĚJČEK. *Sociální pozice národnostních menšin v českých zemích 1918–1938*. Opava: Slezský ústav SZM, 1999. ISBN 80-862-2411-2.

ROY, James Alexander. *Pole and Czech in Silesia*. London: Lane, 2001.

SIWEK, Tadeusz. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-457-5.

SOKOLOVÁ, Gabriela, Šárka HERNOVÁ a Olga ŠRAJEROVÁ. *Češi, Slováci a Poláci na Těšínsku a jejich vzájemné vztahy*. Šenov: Tilia, 1997. ISBN 80-86101-03-07.

SZPYRC, Antoni. *Jablunkov*. Český Těšín: PROPRINT, 1999. ISBN 80-238-6862-4.

SZPYRC, Antoni. *Jablunkov 1939-1989*. Druhé, opravené vydání. Český Těšín: PROPRINT, 2011. ISBN 978-80-260-1121-7.

ŽÁČEK, Rudolf. Poláci v České republice v historické retrospektivě. In SZYMECZEK, Józef, a kol. *Polacy na Zaolziu 1920-2000*. Český Těšín: KONGRES POLAKÓW W REPUBLICIE CZESKIEJ, 2002, s. 9-20. ISBN 20-238-8050-0.

Archivní prameny

SOkA Frýdek-Místek, Fond: Městský národní výbor Jablunkov, inv. č. 128, In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě - Kroniky [online databáze]. Zemský archiv v Opavě, ©2021, poslední aktualizace: 2017-03-13, [cit. 2021-03-01, 11:52 EST] Dostupné z: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=F2F5A171B14B4578AE5C66BE85C6C6A2>

SOkA Frýdek-Místek, Fond: Četnická stanice Jablunkov, inv. č. neinventarizováno, Památník četnické stanice v Jablunkově 1875-1950. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě - Kroniky [online databáze]. Zemský archiv v Opavě, ©2021, poslední aktualizace: 2013-05-22, [cit. 2021-03-01, 11:53 EST] Dostupné z: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=1E3717DDB96711E2A4ADDD04DD0890D9>

Zemský archiv v Opavě, Fond: Policejní ředitelství Moravská Ostrava, inv. č. 7293, signatura: 1/776, karton 374. Československo-polské vztahy a činnost polské menšiny v ČSR v r. 1935. In: Digitální archiv Zemského archivu v Opavě - Inventární záznamy [online databáze]. Zemský archiv v Opavě, ©2021, poslední aktualizace: 2017-10-17, [cit. 2021-03-01, 11:51 EST] Dostupné z: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=F717087F83C811E187A40025649FEBC7>

Internetové zdroje

Český a polský Těšín rozděluje pandemie, ale spojují vzkazy a píseň. *Čt24* [online]. 13.4.2020 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3076010-udalosti-cesky-a-polsky-tesin-rozdeluje-pandemie-ale-spojuji-vzkazy-a-pisen>

Průlom v jednání – město získalo celý areál PZKO. *eHutník* [online]. Třinec: Třinecké Železářny, c2013-2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://ehutnik.cz/zpravy/prulom-v-jednani-mesto-ziskalo-cely-areal-pzko>

Přílohy

Příloha 1.: Dotazník

Pohled obyvatel Jablunkovska na místní mezilidské vztahy a školství

Vážený obyvatelé Jablunkovska,

děkuji Vám za návštěvu tohoto formuláře. Jmenuji se Denisa Czudková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, a ke své bakalářské práci provádím výzkum ohledně česko-polských vztahů a školství na Jablunkovsku. Proto bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, které Vám zabere méně než 5 minut. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro zpracování mé práce.

Případné dotazy nebo upozornění prosím směřujte na adresu: denisa.czudkova01@upol.cz

Ještě jednou Vám děkuji a přeji hezký den.

1. Jste seznámen/a s konflikty, které se od roku 1918 odehrály na území Jablunkovska/Těšínska? (např. sedmidenní válka, spory o území po 2. světové válce ...)

- a) Ano, některé spory si vybavuji.
- b) Částečně, něco jsem zaslechl/a.
- c) Ne, nemám tušení.

2. Pocházíte z Jablunkovska?

- a) Ano, narodil/a jsem se zde a taky zde žiji.
- b) Ano, žiji ale jinde.
- c) Ne, přistěhoval/a jsem se zde.

3. Jaká je Vaše národnost?

- a) Česká.
- b) Polská.

c) Jiná.

4. Jaká je národnost Vašeho partnera?

a) Česká.

b) Polská.

c) Jiná.

d) Nemám partnera.

5. Z jaké rodiny pocházíte?

a) Z české.

b) Z polské.

c) Ze smíšené.

d) Z jiné.

6. Jakou základní školu navštěvujete, nebo jste v minulosti navštěvoval/a?

a) S českým vyučovacím jazykem.

b) S polským vyučovacím jazykem.

c) Jinou.

7. Jakou střední školu navštěvujete, nebo jste v minulosti navštěvoval/a?

a) S českým vyučovacím jazykem.

b) S polským vyučovacím jazykem.

c) Jinou.

8. Do jaké základní školy jste umístili/ byste umístili Vaše děti?

a) Do školy s českým vyučovacím jazykem.

b) Do školy s polským vyučovacím jazykem.

c) Do jiné.

d) Nevím.

9. Jsou podle Vás někteří žáci zvýhodněni?

a) Ano, žáci škol s českým vyučovacím jazykem mají více výhod.

b) Ano, žáci škol s polským vyučovacím jazykem mají více výhod.

c) Ne, žádné výhody neexistují.

d) Nevím.

e) Jiná...

10. Mají podle Vás zdejší občané s polskou národností dobré podmínky pro získání plnohodnotného "polského" vzdělání?

a) Ano.

b) Ne.

c) Nevím.

11. Zaznamenal/a jste někdy nějaký konflikt mezi obyvateli Jablunkovska, který byl podmíněn národností?

a) Ano.

b) Ne.

12. Pokud jste v přechozí odpovědi zaznamenal/a ano, napište prosím, o jaký konflikt se zhruba jednalo.

13. Jak důležitou roli hraje Vaše národnost ve Vašem životě?

a) Moje národnost je velmi důležitou částí mého života a tvoří mou osobnost.

- b) Moje národnost je pro mě důležitá, ale více si hledím jiných věcí.
- c) Na mé národnosti mi moc nezáleží.
- d) Národnosti vůbec nevěnuji pozornost.
- e) Jiná...

14. Kam by podle Vašeho názoru mělo patřit Jablunkovsko/Těšínsko?

- a) K Česku.
- b) K Polsku.
- c) Nevím.

15. Jak byste zhodnotil/a vztahy mezi obyvateli s českou a polskou národností?

- a) Jsou velmi dobré.
- b) Jsou dobré.
- c) Jsou dobré i špatné, občas je situace napjatá.
- d) Jsou špatné.
- e) Jsou velmi špatné.
- f) Jiná...

16. Existuje něco, co vám vadí u soužití Čechů a Poláků na Jablunkovsku?

17. Jaká je podle Vás situace polské menšiny v Česku?

- a) Poláci Česku mají přemíru výhod.
- b) Poláci v Česku mají dostatečné množství výhod a práv.
- c) Poláci v Česku jsou znevýhodněni by měli mít více a práv a výhod.

d) Poláci v Česku jsou silně znevýhodněni.

18. Jaký je Váš věk?

a) 0-17

b) 18-25

c) 26-35

d) 36-45

e) 46-60

f) 61+

19. Jaké je Vaše pohlaví?

a) Muž

b) Žena

c) Jiná...

Anotace

Jméno a příjmení:	Denisa Czudková
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Česko-polské vztahy na Jablunkovsku od roku 1918 do současnosti
Název v angličtině:	Czech-Polish Relations in the Jablunkov Region from Year 1918 to the Present
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá vývojem vztahů mezi českými a polskými obyvateli Jablunkovska od roku 1918 až do současnosti. 20. století. Teoretická část pomocí monografií a archivních pramenů popisuje národnostní konflikty v daném regionu z minulého století. Praktická část prostřednictvím dotazníku zkoumá současný stav Jablunkovska, zejména v oblasti mezilidských vztahů, školství a národním uvědomění jeho obyvatelstva.
Klíčová slova:	Jablunkov, mezilidské vztahy, národnostní spory, polská menšina, Češi, Poláci
Anotace v angličtině:	The Bachelor thesis deals with the development of relations between Czech and Polish inhabitants of the Jablunkov region from year 1918 to the present. With the help of monographies and archival sources, the theoretical part describes national conflicts in this region from the 20th century. Through a questionnaire, the practical part investigates current state of the Jablunkov region, particularly in the spheres of interpersonal relationships, education, and national awareness of its inhabitants.
Klíčová slova v angličtině:	Jablunkov, interpersonal relationships, national conflicts, Polish minority, Czechs, Poles
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	46 s. + 1 příloha
Jazyk práce:	Český